

Τ. Ε. Ι. ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: Διοίκησης και Οικονομίας

ΤΜΗΜΑ: Διοίκηση Επιχειρήσεων



ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θ Ε Μ Α :

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα (ΤΕΙ-ΑΕΙ), στις Χώρες της Ε.Ο.Κ (Αγγλία -Γαλλία-Γερμανία), Διαφορές- Προβλήματα- Προτάσεις για βελτίωση και γενικά συμπεράσματα.

Από τις:

ΜΑΝΟΥΣΑΚΗ ΑΝΝΑ

ΣΚΛΗΡΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Υπεύθυνος Καθηγητής

κ. ΛΟΥΤΑΣ

Πάτρα, 1989

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1191
----------------------	------

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

"Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα (ΤΕΙ-ΑΕΙ),
στις χώρες της Ε.Ο.Κ. (Αγγλία-Γαλλία-Γερμανία),
Διαφορές-Προβλήματα-Προτάσεις για βελτίωση και
γενικά συμπεράσματα".

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1ο

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στη χώρα μας (ΤΕΙ-ΑΕΙ).

Κεφάλαιο 2ο

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στις χώρες της ΕΟΚ (Αγγλία-Γαλλία-Γερμανία).

Κεφάλαιο 3ο

Διαφορές Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Αγγλία-Γαλλία-Γερμανία, σε σχέση με την Ελλάδα και Γενικά Προβλήματα της Ελληνικής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 4ο

Προτάσεις για βελτίωση - Συμπεράσματα.

Βιβλιογραφία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τον όρο εκπαίδευση εκφράζεται η συστηματική οργανωμένη με σχολεία Παιδεία (Στοιχειώδης, Μέση, Ανώτατη Εκπαίδευση). Εδώ θα πρέπει να γίνει μια διάκριση μεταξύ Παιδείας και Εκπαίδευσης, γιατί ενώ χρησιμοποιούνται αδιάκριτα δεν είναι ταυτόσημες.

Η Παιδεία είναι μια γενική έννοια που περιλαμβάνει την ευσυνείδητη και σκόπιμη μόρφωση των μελών μιας κοινωνίας και γίνεται δυνατή όχι μόνο με τα σχολεία του Εκπαιδευτικού Συστήματος, αλλά και με άλλα συστήματα ή Οργανισμούς ή οργανωμένους θεσμούς, όπως με την Εκκλησία, την οικογένεια, την πολιτειακή νομοθεσία και διοίκηση, τις επιστημονικές και κοινωνικές οργανώσεις, τον τύπο, τη λογοτεχνία, τα διάφορα μέσα επικοινωνίας (ραδιόφωνο, θέατρο, κινηματογράφο, τηλεόραση κλπ).

Το σύνολο των οργανωμένων συστημάτων που αποβλέπουν στην μερική ή γενική μόρφωση ενός λαού, αποτελούν την Παιδεία, η οποία υποτίθεται ότι διέπεται από θεμελιώδεις σκοπούς και ιδανικά. Πολλοί ονομάζουν την Παιδεία τον οργανωμένο πνευματικό πολιτισμό ενός λαού.

Η εκπαίδευση είναι μια κατά κανόνα κοινωνική λειτουργία. Σαν βασικό σκοπό έχει την πνευματική καλλιέργεια των ανθρώπων που εφοδιάζοντάς τον με γενική μόρφωση αποβλέπει στη δημιουργία κοινωνικοποιημένων ατόμων με ελεύθερη και δημοκρατική συνείδηση και προσωπικότητα, ικανών να ανταποκριθούν στις δικές τους ανάγκες, αλλά και στις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Και για να γίνει

πραγματικότητα αυτός ο σκοπός πρέπει το σύνολο των λειτουργιών της να είναι συνδεδεμένο με όλες τις άλλες δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής του τόπου.

Στη χώρα μας το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η εκπαίδευση είναι πώς θα γίνει ικανή μονάδα παραγωγής του δημιουργικού ατόμου και κατ'επέκταση το μέσο ανάπτυξης και βελτίωσης των παραγωγικών και κοινωνικών σχέσεων, το μέσο ανύψωσης του πολιτιστικού και μορφωτικού επιπέδου και γενικά της βελτίωσης της ίδιας της ζωής του Ελληνικού λαού. Ο στόχος αυτός της εκπαίδευσης λόγω της ιδιομορφίας της Ελληνικής κοινωνίας δεν έχει επιτευχθεί. Η οικονομική δυσπραγία, η πολιτική αστάθεια, οι συνέπειες των πολέμων, αποτελούν όχι τα μόνα αλλά τα βασικά αίτια.

Έτσι φτάνουμε στη διαπίστωση, ότι από την Εκπαίδευση εξαρτάται όχι μόνο το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο ενός λαού, αλλά η ποιότητα και το είδος του Έλληνα πολίτη. Η Εκπαίδευση παίζει τον κύριο όπλο για την οικονομική, πολιτική και γενικά κοινωνική μας επιβίωση, ιδιαίτερα στον τεράστιο στίβο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Αυτό μας δίνει το δικαίωμα και μας κινητοποιεί για την λήψη μέτρων που θα σημειώσουν βαθιές αλλαγές στη δομή της μέχρι σήμερα οργάνωσης και λειτουργίας του εκπαιδευτικού μας συστήματος, αλλαγές απαραίτητες που θα το προσαρμόσουν σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Αν θα θέλαμε να κάνουμε ένα χαρακτηρισμό του εκπαιδευτικού μας καθεστώτος, να κάνουμε μια περιγραφή του, μια παρουσίαση της ποιότητάς του, θα λέγαμε τα εξής:

* Η βάση για την διαμόρφωση του εκπαιδευτικού μας

συστήματος ανάγεται στο πρώτο μισό του περασμένου αιώνα. Η βασική διαίρεση σε κατώτερη, μέση και ανώτατη εκπαίδευση θεμελιώνεται από τους Βαυβαρούς.

Οποιαδήποτε αλλαγή ή αναδιοργάνωση και αν έγινε, αν έγινε, έγινε χωρίς να θίξει το βασικό σχήμα το οποίο έμεινε σταθερό και περιόρισε όλες τις τυχόν αλλαγές που επιχειρήθηκαν κατά καιρούς. Η επέκταση που επιχειρήθηκε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τις σχολές της εκπαίδευσης προσώπων για την εκπαίδευση και για την τεχνολογική και επαγγελματική δραστηριότητα, δεν αναπτύχθηκε φυσιολογικά σαν τριτοβάθμια μορφή εκπαίδευσης αλλά σαν ενδιάμεση βαθμίδα, ανώτερη, ανάμεσα στη μέση και στην ανώτατη. Πράγμα που είχε σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας και επίσης την αδυναμία της εκπαίδευσης της βαθμίδας αυτής να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της κοινωνικής ζωής.

* Η εκπαίδευση στη χώρα μας έχει ιστορικό, κατά κύριο λόγο, χαρακτήρα σε όλες της βαθμίδες. Στην τριτοβάθμια γιατί από την μία μεριά είναι διογκωμένη και υπερτροφική ομάδα των "φιλολογικών-νομικών" επιστημών σε βάρος των τεχνολογικών-θετικών και από την άλλη, γιατί όπου δεν υπάρχει έρευνα αυτόνομη, η παροχή παιδείας στηρίζεται σε εκπαιδευτικό υλικό που ανήκει σε γενιά που έχει ξεπεραστεί. Γιαυτό και η τεχνολογία αιχμής είναι για την ώρα μακριά από την Α.Ε. στη χώρα μας.

* Η εκπαίδευσή μας καθώς αναπτύσσεται αυτόνομα ακολουθεί κάποιες αρχές χωρίς να βρίσκεται σε αδιάκοπη ανταπόκριση με την πραγματικότητα, βρίσκεται σε διάσταση μ'αυτή, μένει

καθαρά "ιστορικοφιλολογική", αντιπαραγωγική, ανεπίκαιρη και αντεπιστημονική. Γιαυτό και δεν είναι δυνατό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ζωής. Αυτό φαίνεται και από ένα γεγονός. Από το περιεχόμενο που δίνουμε στον όρο "λαϊκή παιδεία", τον οποίο χρησιμοποιούμε για να δηλώσουμε την κατώτερη, δηλαδή την δημοτική. Πράγμα που τώρα πια δεν είναι σωστό. Σήμερα με τον όρο "λαϊκή παιδεία" εννοούμε και την "μέση" εκπαίδευση και ίσως κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις να αναγκαστούμε να δεχτούμε πως μέσα στον όρο "λαϊκή παιδεία" πρέπει να συμπεριλάβουμε και την "ανώτατη εκπαίδευση".

Το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να είναι ενιαίο από την βάση μέχρι την κορυφή. Και η ανάπτυξη της εκπαίδευσης βασικά ξεκινάει από την κατώτερη, την πρωτοβάθμια για να φτάσει στην υψηλότερη μορφή την τριτοβάθμια, η τελευταία αποκτάει στην εποχή μας μια επικαιρότητα καθώς η ανθρωπότητα διανύει στη δική μας εποχή ένα κρίσιμο στάδιο της κοινωνικής ολοκλήρωσης.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο

1ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

(ΤΕΙ - ΑΕΙ)

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει την ανώτατη εκπαίδευση (πανεπιστημιακού επιπέδου), η οποία παρέχεται από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΑΕΙ) και την τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση, η οποία παρέχεται από τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα (ΤΕΙ).

Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975 στο άρθρο 16 ορίζει ότι η τέχνη και επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες και ότι η ανάπτυξη και προαγωγή τους αποτελούν υποχρέωση του Κράτους. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο του Ελληνικού Συντάγματος, η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά εποπτεύονται από το κράτος, ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν βάσει νόμων που αναφέρονται στους οργανισμούς τους. Η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται.

Η ανώτατη παιδεία αρχίζει μετά από δώδεκα χρόνια γενικής (σχολικής) εκπαίδευσης (6 χρόνια πρωτοβάθμιας και 6 χρόνια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Μέσα στα πλαίσια για την προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών στην κατεύθυνση του εκδημοκρατισμού και του εκσυγχρονισμού των πανεπιστημίων συντάχθηκε και ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή ο νόμος 1268/1982 "για τη δομή και λειτουργία των ανωτάτων

εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΑΕΙ)", ο οποίος άρχισε να ισχύει από τις 16 Ιουλίου 1982.

Οι κεντρικοί στόχοι της ριζικής νομοθετικής μεταβολής που επέφερε ο νόμος 1268/1982 είναι η διασφάλιση της εθνικά και κοινωνικά αναγκαίας ποιότητας σπουδών και η αποκατάσταση μιας ελεύθερης και δημοκρατικής εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι θεσμικές αλλαγές αυτού του νόμου είναι:

1. Η κατάργηση του θεσμού της καθηγητικής έδρας με την ίδρυση τμημάτων και η διαίρεση των τμημάτων σε τομείς, καθένας από τους οποίους συντονίζει τη διδασκαλία μέρους του γνωστικού αντικειμένου του τμήματος, που αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο πεδίο της επιστήμης.
2. Η ίδρυση συμβουλευτικών και γνωμοδοτικών οργάνων, της Εθνικής Ακαδημίας Γραμμάτων και Επιστημών (ΕΑΓΕ) και του Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας (ΣΑΠ) με καθορισμένο χώρο αρμοδιοτήτων το καθένα.
3. Η διάρθρωση των πανεπιστημιακών οργάνων σε όργανα τμήματος, όργανα τομέα, όργανα της σχολής και όργανα του ΑΕΙ.
4. Η αυτοδύναμη άσκηση του διδακτικού και ερευνητικού έργου από το διδακτικό ερευνητικό προσωπικό (ΔΕΠ) που αποτελείται από τέσσερις βαθμίδες: τους καθηγητές, τους αναπληρωτές καθηγητές, τους επίκουρους καθηγητές και τους λέκτορες.
5. Η κατοχύρωση και διασφάλιση του πανεπιστημιακού ασύλου, η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και ο πλουραλισμός στα πανεπιστήμια.

"ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ"

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘΜ. 1404/1983

Δομή και λειτουργία των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων:

1. Ιδρύονται Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), τα οποία ανήκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μαζί με τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία. Τα ΤΕΙ είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αυτοδιοικούνται στα πλαίσια του νόμου αυτού και του εσωτερικού κανονισμού. Η εποπτεία του Κράτους ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού.
2. Τα ΤΕΙ διακρίνονται σαφώς ως προς το ρόλο και την κατεύθυνση των ιδίων και των αποφοίτων τους και ως προς το περιεχόμενο και τους τίτλους σπουδών από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) και έχουν ειδικότερα ως αποστολή:
 - α) Να παρέχουν θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, επαρκή για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα.
 - β) Να συμβάλλουν στην δημιουργία υπεύθυνων πολιτών, ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.
 - γ) Να υλοποιήσουν το δικαίωμα δωρεάν παιδείας

κάθε Έλληνα πολίτη, ανάλογα με τις κλίσεις του και με όσα προβλέπουν οι σχετικοί νόμοι.

3.- Στα πλαίσια της αποστολής τους τα ΤΕΙ:

α) Συμβάλλουν στον επαγγελματικό προσανατολισμό τόσο των σπουδαστών τους, όσο και των νέων γενικότερα.

β) Διατηρούν αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και τους οργανωμένους κλάδους της οικονομίας της περιφέρειάς τους.

γ) Συνεργάζονται μεταξύ τους ή με άλλα εκπαιδευτικά ή τεχνολογικά ιδρύματα ή φορείς ή υπηρεσίες του εσωτερικού ή του εξωτερικού για την επίτευξη της αποστολής τους.

δ) Υπηρετούν την ανάγκη για συνεχιζόμενη εκπαίδευση των αποφοίτων τους για την διαρκή επιμόρφωση του ελληνικού λαού.

ε) Ενημερώνουν την κοινή γνώμη για την πορεία πραγματοποίησης των στόχων τους.

στ) Συντονίζουν τις επιδιώξεις τους με εκείνες των ΑΕΙ, όπως προβλέπεται με το Ν. 1268/1982 στην κοινή προσπάθεια για την αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

ζ) Παίρνουν μέρος σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας.

Πέραν των 11 ΤΕΙ που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν έδρα τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, Πάτρα, Λάρισα, Ηράκλειο, Καβάλα, Κοζάνη, Χαλκίδα, Σέρρες και Μεσολόγγι, λειτουργούν και παραρτήματα σε ορισμένα ΤΕΙ. Παράρτημα ΤΕΙ είναι η εκπαιδευτική μονάδα που έχει έδρα σε απόσταση

μεγαλύτερη από 30 χιλιόμετρα από την έδρα του ΤΕΙ και περιλαμβάνει μόνο μια σχολή ή το πολύ τρία ανεξάρτητα τμήματα.

Παραρτήματα έχουν τα ΤΕΙ:

Πάτρας στην Καλαμάτα.

Λάρισας στην Λαμία και Καρδίτσα.

Ηρακλείου στα Χανιά.

Καβάλας στην Δράμα.

Κοζάνης στην Φλώρινα.

Μεσολογγίου στα Ιωάννινα, Άρτα και Καρπενήσι.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1985/1986 φοίτησαν συνολικά 52.807 σπουδαστές:

1. ΤΕΙ Αθήνας	15.151
2. ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	8.746
3. ΤΕΙ Πειραιά	4.993
4. ΤΕΙ Πάτρας	3.913
5. ΤΕΙ Λάρισας	5.947
6. ΤΕΙ Ηρακλείου	4.163
7. ΤΕΙ Καβάλας	1.645
8. ΤΕΙ Κοζάνης	2.347
9. ΤΕΙ Χαλκίδας	2.113
10. ΤΕΙ Σερρών	1.886
11. ΤΕΙ Μεσολογγίου	1.908

Οι σπουδές στα ΤΕΙ οργανώνονται με βάση το μάθημα. Τα μαθήματα διακρίνονται σε γενικά, υποχρεωτικά, κατ'επιλογή υποχρεωτικά και προαιρετικά. Το πρόγραμμα σπουδών κάθε

τμήματος καταρτίζει η Γενική Συνέλευση του τμήματος. Το πρόγραμμα σπουδών αναθεωρείται το αργότερο κάθε δύο χρόνια και κοινοποιείται έγκαιρα στους σπουδαστές. Το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος καταρτίζεται με βάση το πρόγραμμα σπουδών που καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από πρόταση του ΙΤΕ, με βάση το περιεχόμενο των σπουδών.

Οι σπουδαστές, με δήλωση που υποβάλλουν στην αρχή του εξαμήνου, καταρτίζουν το ατομικό τους πρόγραμμα σπουδών για κάθε εξάμηνο, όπως αυτοί το επιθυμούν με δύο προϋποθέσεις: πρώτον, ότι δεν μπορούν να παρακολουθήσουν εξαρτημένο μάθημα αν δεν έχουν περάσει το προαπαιτούμενο και δεύτερον, ότι το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμά τους πρέπει να κυμαίνεται από 20 έως 45 ώρες.

Οι τρόποι διδασκαλίας και ο τρόπος αξιολόγησης κάθε μαθήματος, αποφασίζεται συλλογικά από τα όργανα του τμήματος. Ειδικότερα η αξιολόγηση των σπουδαστών βασίζεται σε τρεις παράγοντες:

- α) Στη συμμετοχή τους στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες του μαθήματος.
- β) Στην επίδοσή τους στις διάφορες δραστηριότητες του μαθήματος κατά τη διάρκεια του εξαμήνου, και
- γ) στις τελικές εξετάσεις.

Οι σπουδαστές, προκειμένου να πάρουν πτυχίο πρέπει:

- α) Να παρακολουθήσουν με επιτυχία όλα τα υποχρεωτικά μαθήματα.
- β) Να παρακολουθήσουν με επιτυχία ορισμένο αριθμό από τα

κατ'επιλογήν υποχρεωτικά, που τα επιλέγουν από έναν ευρύτερο αριθμό μαθημάτων.

- γ) Να παρακολουθήσουν με επιτυχία έναν αριθμό προαιρετικών μαθημάτων, που μπορεί να είναι και μαθήματα άλλων τμημάτων, και
- δ) Να πραγματοποιήσουν την εξάμηνη πρακτική τους άσκηση στο επάγγελμα.

Η φοίτηση στα ΤΕΙ είναι υποχρεωτική για όλα τα μαθήματα και σε περίπτωση αποτυχίας το μάθημα επαναλαμβάνεται. Η διάρκεια φοίτησης στα ΤΕΙ δεν μπορεί να είναι λιγότερη από 6 εξάμηνα και για κάθε τμήμα εκδίδεται σχετικό προεδρικό διάταγμα ύστερα από γνώμη του ΣΤΕ που το καθορίζει. Κάθε ακαδημαϊκό έτος έχει δύο αυτοτελείς διδακτικές περιόδους: τα διδακτικά εξάμηνα, από τα οποία το πρώτο ονομάζεται χειμερινό και το δεύτερο εαρινό. Κάθε διδακτικό εξάμηνο περιλαμβάνει 15 πλήρεις εβδομάδες για διδασκαλία και από δύο εξεταστικές περιόδους διάρκειας 2 εβδομάδων η καθεμία. Στους πτυχιούχους των ΤΕΙ αναγνωρίζονται επαγγελματικά δικαιώματα που καθορίζονται με προεδρικά διατάγματα, με πρόταση του Υπουργού Παιδείας και του κατά περίπτωση αρμοδίου Υπουργού μετά από γνώμη του ΣΤΕ.

"ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΕΙ ΣΧΟΛΩΝ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ"

1.- Κάθε ΤΕΙ αποτελείται από δύο (2) τουλάχιστον σχολές.

2.- Κάθε σχολή συγκροτείται από δύο (2) τουλάχιστον τμήματα που αντιστοιχούν σε συγγενείς ειδικότητες.

3.- Για το συντονισμό της διδασκαλίας μαθημάτων που διδάσκονται σε πολλά τμήματα μιας ή περισσότερων σχολών ενός ΤΕΙ είναι δυνατή η ίδρυση γενικών τμημάτων, τα οποία δεν χορηγούν ιδιαίτερο πτυχίο. Τα τμήματα αυτά έχουν δικό τους Ε.Π. και Ε.Ε.Π. κατά περίπτωση.

Όπου στο εξής γίνεται αναφορά σε τμήματα, νοούνται και τα γενικά τμήματα, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά.

4.- Το τμήμα διαιρείται σε ομάδες μαθημάτων (Ο.Μ.). Κάθε Ο.Μ. αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο επιστημονικό και τεχνολογικό πεδίο. Αν η έκταση του γνωστικού αντικειμένου γενικού τμήματος είναι περιορισμένη δεν απαιτείται η διαίρεσή του σε Ο.Μ.

5.- Παράρτημα ΤΕΙ είναι η εκπαιδευτική μονάδα που:

- α) Έχει έδρα σε απόσταση μεγαλύτερη από τριάντα (30) χιλιόμετρα από την έδρα του ΤΕΙ, και
- β) Περιλαμβάνει μόνο μια σχολή ή το πολύ τρία (3) ανεξάρτητα τμήματα.

Για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του παραρτήματος, είναι δυνατή η εκχώρηση αυξημένων αρμοδιοτήτων στο διευθυντή του με ανάλογες ρυθμίσεις στον εσωτερικό κανονισμό του ΤΕΙ.

6.- Τα μέλη του Ε.Π. ή του Ε.Ε.Π. εντάσσονται στην Ο.Μ.

ή στο γενικό τμήμα της κύριας ειδικότητάς τους. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να ανήκουν το πολύ σε μία ακόμη Ο.Μ. ή γενικό τμήμα και μόνο σε ότι αφορά στις διδακτικές τους δραστηριότητες.

"ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟ"

1.- Η ακαδημαϊκή διδασκαλία στα πλαίσια του προγράμματος και του περιεχομένου σπουδών καθεμιάς ειδικότητας, καθώς και η διακίνηση ιδεών στα ΤΕΙ είναι ελεύθερες. Η επιβολή ορισμένων μόνο επιστημονικών απόψεων και ιδεών απαγορεύεται.

2.- Όλα τα μέλη των ΤΕΙ είναι ελεύθερα να εκφράζονται μέσα από τα συνδικαλιστικά τους όργανα στα πλαίσια των αρχών και κανόνων που διέπουν την λειτουργία των ΤΕΙ.

3.- α) Όλοι οι χώροι των ΤΕΙ καλύπτονται από το ακαδημαϊκό άσυλο, το οποίο αποσκοπεί στην κατοχύρωση της ακαδημαϊκής ελευθερίας, της ελεύθερης επιστημονικής αναζήτησης και της διακίνησης των ιδεών και συνίσταται στην απαγόρευση της επέμβασης της δημόσιας δύναμης στους χώρους αυτούς, χωρίς την πρόσκληση ή την άδεια του αρμόδιου οργάνου του ΤΕΙ που προβλέπεται με το άρθρο 7 του νόμου αυτού.

β) Η επέμβαση της δημόσιας δύναμης, χωρίς την πρόσκληση ή την άδεια του αρμόδιου οργάνου, επιτρέπεται μόνο εφόσον στους χώρους του ΤΕΙ διαπράττονται αυτόφωρα κακουργήματα ή αυτόφωρα εγκλήματα κατά της ζωής.

γ) Οι παραβάτες των διατάξεων της παραγράφου αυτής

τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών, μετά από έγκληση του αρμοδίου οργάνου του άρθρου 7 ή της συνέλευσης του ΤΕΙ.

"ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΤΕΙ"

1.- Τα μέλη του ΤΕΙ διακρίνονται σε τακτικά και έκτακτα:

- α) Τακτικά είναι τα μέλη του εκπαιδευτικού προσωπικού (Ε.Π.) του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού (Ε.Ε.Π.), του διοικητικού προσωπικού (Δ.Π.), του ειδικού τεχνικού προσωπικού (Ε.Τ.Π.) και οι σπουδαστές.
- β) Έκτακτα μέλη είναι οι επισκέπτες καθηγητές και εκείνα του προηγούμενου εδαφίου, εκτός των σπουδαστών, που απασχολούνται στο ΤΕΙ με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

2.- Όλα τα μέλη του ΤΕΙ έχουν το δικαίωμα και το καθήκον:

- α) Να συμβάλλουν στην εκπλήρωση της αποστολής του ΤΕΙ και να συμπεριφέρονται κατά τρόπο που να μην εμποδίζεται κανείς στην άσκηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του.
- β) Να συμπράττουν για την ομαλή λειτουργία του ΤΕΙ σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού και του εσωτερικού κανονισμού. Απαλλαγή από την υποχρέωση ανάληψης αξιώματος ή συμμετοχής σε συλλογικά όργανα

δικαιολογείται μόνον εάν υπάρχει σοβαρός λόγος.

- γ) Να χρησιμοποιούν όλες τις εγκαταστάσεις και τα μέσα με τα οποία είναι εξοπλισμένο το ΤΕΙ σύμφωνα με τον εσωτερικό κανονισμό και τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων του.

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΟΡΓΑΝΑ

"Επιτροπή Ακαδημαϊκού Ασύλου"

1.- Η Επιτροπή Ακαδημαϊκού Ασύλου (ΕΑΑ), είναι τριμελής και απαρτίζεται από τον πρόεδρο του ΤΕΙ ή το νόμιμο αναπληρωτή του, ως πρόεδρο, ένα κοινό εκπρόσωπο του Εκπαιδευτικού Προσωπικού και του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού και έναν εκπρόσωπο των σπουδαστών.

Οι εκπρόσωποι των σπουδαστών του Ε.Π. και του Ε.Ε.Π. μαζί με τους αναπληρωτές τους, εκλέγονται από τους εκπροσώπους του Ε.Π. και Ε.Ε.Π. και των σπουδαστών αντίστοιχα που μετέχουν στην συνέλευση του ΤΕΙ.

2.- Η ΕΑΑ μπορεί να ζητήσει ή να επιτρέψει την επέμβαση της δημόσιας δύναμης στους χώρους του ΤΕΙ. Στις περιπτώσεις αυτές η ΕΑΑ αποφασίζει μόνο με ομοφωνία των μελών της. Σε περίπτωση διαφωνίας συγκαλείται έκτακτα η συνέλευση των ΤΕΙ την ίδια ημέρα, προκειμένου να αποφασίσει οριστικά. Η τελική απόφαση λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) του συνόλου των παρόντων.

"Όργανα της Ομάδας Μαθημάτων"

1.- Όργανα της Ο.Μ. είναι η γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) και ο υπεύθυνος.

2.- Η Γ.Σ. απαρτίζεται από το Ε.Π. ή το Ε.Ε.Π. και δύο (2) εκπροσώπους των σπουδαστών.

3.- Ο υπεύθυνος της Ο.Μ. έχει ως έργο ιδίως να συντονίζει γενικά το έργο της, να κατανέμει το διδακτικό έργο με βάση την ειδίκευση και καταλληλότητα, την εκπαιδευτική πείρα και την βαθμίδα του Ε.Π. και Ε.Ε.Π., να καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, να συγκαλεί την Γ.Σ. της Ο.Μ. και εισηγείται τα θέματα, να προεδρεύει στις εργασίες της και να μεριμνά για την εκτέλεση των αποφάσεών της.

"Όργανα του Τμήματος"

1.- Όργανα του τμήματος είναι η γενική συνέλευση (Γ.Σ.) το συμβούλιο και ο προϊστάμενος.

2.- Η Γ.Σ. απαρτίζεται από το Ε.Π. ή και το Ε.Ε.Π. του τμήματος και εκπροσώπου των σπουδαστών σε αριθμό ίσο προς το 40% του αριθμού των μελών του Ε.Π. ή και του Ε.Ε.Π. του τμήματος.

Η Γ.Σ. έχει όλες τις αρμοδιότητες του τμήματος, που προβλέπονται από τον νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό του ΤΕΙ, εκτός από εκείνες που αναθέτονται σε άλλα όργανα. Συνέρχεται τακτικά δύο (2) φορές το εξάμηνο και έκτακτα, όταν την συγκαλέσει ο προϊστάμενος του τμήματος ή ζητηθεί γραπτά από το ένα τρίτο (1/3) του συνόλου των μελών της,

προκειμένου να αντιμετωπιστούν έκτακτα ή επείγοντα θέματα.

3.- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από τον προϊστάμενο του τμήματος, τους υπεύθυνους των Ο.Μ., έναν εκπρόσωπο των σπουδαστών από έναν εκπρόσωπο της βαθμίδας ή των βαθμίδων του Ε.Π. που δεν μετέχουν στο συμβούλιο και έναν εκπρόσωπο του Ε.Τ.Π. (Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό), εφόσον συζητούνται θέματα που αφορούν μέλη του Ε.Τ.Π.

4.- Ο προϊστάμενος αναπληρώνεται στα καθήκοντά του από έναν υπεύθυνο Ο.Μ. του τμήματος που ορίζεται ως αναπληρωτής προϊστάμενος για το ακαδημαϊκό έτος από το συμβούλιο του τμήματος.

5.- Εάν το τμήμα αποτελείται από μία μόνο Ο.Μ. δεν λειτουργεί συμβούλιο. Αtonεί η Γ.Σ. της Ο.Μ. και δεν εκλέγεται υπεύθυνος της Ο.Μ. αλλά μόνο προϊστάμενος τμήματος. Η Γ.Σ. του τμήματος, ασκεί και τις αρμοδιότητες του συμβουλίου και της Γ.Σ. της Ο.Μ. ενώ ο προϊστάμενος του τμήματος, ασκεί και τις αρμοδιότητες του υπεύθυνου της Ο.Μ.

"Όργανα της Σχολής"

1.- Όργανα της σχολής είναι το συμβούλιο και ο διευθυντής.

2.- α) Το Συμβούλιο της σχολής απαρτίζεται από το διευθυντή της σχολής, τους προϊσταμένους των τμημάτων και από εκπροσώπους των σπουδαστών, σε ποσοστό 40% των μελών του Συμβουλίου πλην του διευθυντή που είναι μέλη Ε.Π. και Ε.Ε.Π. Ακόμη μετέχει και ένας εκπρόσωπος του Δ.Π. σε περιπτώσεις που συζητούνται θέματα που αφορούν αντίστοιχα

στα μέλη του Ε.Τ.Π. ή του Δ.Π. της σχολής εκτός της υπηρεσιακής κατάστασης.

β) Το Συμβούλιο της Σχολής έχει όλες τις αρμοδιότητες που ο νόμος αναθέτει στη σχολή εκτός εκείνων που ρητά αναθέτονται στο διευθυντή.

3.- Ο διευθυντής της σχολής:

α) Προΐσταται της υπηρεσίας της σχολής.

β) Καταρτίζει την ημερήσια διάταξη, συγκαλεί το συμβούλιο της Σχολής, προεδρεύει στις συνεδριάσεις του και εισηγείται τα θέματα της ημερήσιας διάταξης.

γ) Συντονίζει και εναρμονίζει τη δραστηριότητα των τμημάτων της σχολής.

δ) Μεριμνά για την εκτέλεση των αποφάσεων του συμβουλίου της Σχολής.

ε) Έχει πειθαρχική δικαιοδοσία, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις.

στ) Συγκροτεί επιτροπές για τη μελέτη και διεκπεραίωση συγκεκριμένων θεμάτων.

Ο διευθυντής της Σχολής αναπληρώνεται στα καθήκοντά του από έναν προϊστάμενο τμήματος της Σχολής που ορίζεται ως αναπληρωτής διευθυντής από το συμβούλιο της σχολής για ένα ακαδημαϊκό έτος.

"Όργανα του ΤΕΙ"

1.- Όργανα του ΤΕΙ είναι η συνέλευση, το συμβούλιο, ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος (τόσο στη συνέλευση όσο και στο συμβούλιο του ΤΕΙ μετέχει και ο δεύτερος αντιπρόεδρος, όπου υπάρχει).

2.- Η συνέλευση απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του ΤΕΙ, τους διευθυντές των σχολών, από έναν εκπρόσωπο του Ε.Π., ή του Ε.Ε.Π. κάθε τμήματος, έναν εκπρόσωπο του Δ.Π. του ΤΕΙ, έναν εκπρόσωπο του Ε.Τ.Π. του ΤΕΙ, εκπροσώπους των σπουδαστών, σε αριθμό ίσο προς το 50% του αριθμού των υπολοίπων μελών της συνέλευσης πλην του προέδρου και του αντιπροέδρου του ΤΕΙ που είναι μέλη του Ε.Π. και του Ε.Ε.Π. και το γενικό γραμματέα του ΤΕΙ. Χρέη γραμματέα της συνέλευσης ασκεί ο διοικητικός υπάλληλος του κλάδου Α.Τ. που ορίζεται με πράξη του προέδρου του ΤΕΙ.

3.- Το Συμβούλιο του ΤΕΙ απαρτίζεται από τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο, τους διευθυντές των σχολών και έναν εκπρόσωπο των σπουδαστών. Στο συμβούλιο μετέχει και ο γενικός γραμματέας του ΤΕΙ, αλλά έχει δικαίωμα ψήφου μόνον επί θεμάτων των υπηρεσιών που προΐσταται.

4.- Ο πρόεδρος εκπροσωπεί το ΤΕΙ και το διοικεί σε συνεργασία με το συμβούλιο.

5.- Τον πρόεδρο σε περίπτωση απουσίας ή κωλύματος αναπληρώνει ο αντιπρόεδρος. Ο αντιπρόεδρος επικουρεί στα καθήκοντά του τον πρόεδρο και είναι υπεύθυνος για τα θέματα σπουδών του ΤΕΙ. Ασκεί ακόμη όσες αρμοδιότητες εκχωρούνται σε αυτόν με πράξη του προέδρου.

6.- Σε ΤΕΙ που λειτουργούν περισσότερα από είκοσι (20) τμήματα, εκλέγονται δύο (2) αντιπρόεδροι. Η κατανομή των αρμοδιοτήτων τους γίνεται από τον εσωτερικό κανονισμό του ΤΕΙ. Στη συνέλευση και το συμβούλιο ΤΕΙ μετέχουν και οι δύο.

"Α. Ε. Ι."

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα κατανέμονται στις εξής κατηγορίες:

Πανεπιστήμια: Αυτά είναι τα Πανεπιστήμια Αθηνών (1837), Θεσσαλονίκης (1925), Πατρών (1964), Ιωαννίνων (1070), Θράκης (1973) και Κρήτης (1973).

Πολυτεχνεία: Αυτά είναι το Πολυτεχνείο Αθηνών (1836), πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1914, και Κρήτης (1977). Στα Πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Πατρών και Θράκης λειτουργούν επίσης πολυτεχνικές σχολές.

Σχολές αυτοτελείς: Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών (Αθήνα, 1920). Ανώτατη Γεωπονική Σχολή Αθηνών (1920). Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών (Αθήνα, 1834, πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1930). Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών (Αθήνα, 1930). Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά (1938, πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1958). Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης (1948, πανεπιστημιακού επιπέδου από το 1958).

Πέρα από τα προαναφερόμενα 14 Α.Ε.Ι. μέσα στο πλαίσιο για την υλοποίηση των στόχων της περιφερειακής αποκέντρωσης και ανάπτυξης, ιδρύθηκαν, με προεδρικό διάταγμα που δημοσιεύθηκε το Μάρτιο του 1984, τρία νέα πανεπιστήμια:

Το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου με έδρα τη Μυτιλήνη, το οποίο λειτούργησε από το ακαδημαϊκό έτος 1985/86, το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, με έδρα την Κέρκυρα, το οποίο λειτούργησε από το ακαδημαϊκό έτος 1985/86, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, με έδρα το Βόλο.

Κατά το πανεπιστημιακό έτος 1985/86 φοίτησαν συνολικά 120.487 φοιτητές.

1. Πανεπιστήμιο Αθηνών	44.438
2. Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο	7.107
3. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	33.707
4. Ανώτατη Σχολή Καλών τεχνών	442
5. Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών	4.050
6. Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή Αθηνών	1.258
7. Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά	4.082
8. Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης	3.783
9. Πανεπιστήμιο Πατρών	6.963
10. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	4.375
11. Ανώτατη Σχολή Οικονομικών & Εμπορικών Επιστημών	4.304
12. Πανεπιστήμιο Θράκης	3.353
13. Πανεπιστήμιο Κρήτης	2.264
14. Πολυτεχνείο Κρήτης	218
15. Πανεπιστήμιο Αιγαίου	87
16. Ιόνιο Πανεπιστήμιο	56
17. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	0

Για τις προπτυχιακές σπουδές η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται βάσει προγράμματος σπουδών. Το πρόγραμμα σπουδών καταρτίζεται από τη γενική συνέλευση του τμήματος, αναθεωρείται κάθε Απρίλιο και περιέχει τους τίτλους των υποχρεωτικών και κατ'επιλογή υποχρεωτικών μαθημάτων, το περιεχόμενό τους και τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας. Το πρόγραμμα σπουδών προσαρμόζεται στον ελάχιστο δυνατό αριθμό εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου, ο οποίος καθορίζεται για κάθε πτυχίο με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από γνώμη του ΣΑΠ και των σχολών και δεν μπορεί να είναι μικρότερος από οκτώ. Κάθε εξαμηνιαίο μάθημα περιλαμβάνει έναν αριθμό "διδακτικών μονάδων".

Η διδακτική μονάδα αντιστοιχεί σε μία εβδομαδιαία ώρα διδασκαλίας μαθήματος, και σε μία μέχρι τρεις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας ή εξάσκησης επί ένα εξάμηνο για το υπόλοιπο εκπαιδευτικό έργο, σύμφωνα με σχετική απόφαση της γενικής συνέλευσης του τμήματος. Στο πρόγραμμα σπουδών περιέχεται και ο ελάχιστος αριθμός διδακτικών μονάδων που απαιτείται για τη λήψη του πτυχίου. Το εκπαιδευτικό έργο κάθε ακαδημαϊκού έτους διαρθρώνεται χρονικά σε δύο εξάμηνα. Κάθε εξάμηνο περιλαμβάνει 13 πλήρεις εβδομάδες για διδασκαλία και 2 για εξετάσεις. Το πρώτο εξάμηνο αρχίζει το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου και το δεύτερο εξάμηνο λήγει το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου. Οι ακριβείς ημερομηνίες καθορίζονται από τη Σύγκλητο.

Η βαθμολογία του φοιτητή σε κάθε μάθημα καθορίζεται από του διδάσκοντος, ο οποίος υποχρεώνεται να οργανώσει κατά την κρίση του γραπτές ή και προφορικές εξετάσεις.

Σε περίπτωση αποτυχίας σε υποχρεωτικό μάθημα, ο φοιτητής υποχρεώνεται να το επαναλάβει κατά το επόμενο εξάμηνο. Σε περίπτωση αποτυχίας σε κατ'επιλογή υποχρεωτικό μάθημα, ο φοιτητής υποχρεώνεται ή να το επαναλάβει σε επόμενα εξάμηνα, ή να το αντικαταστήσει με άλλο κατ'επιλογή μάθημα.

Όσον αφορά τις μεταπτυχιακές σπουδές που με το νόμο 1566/1985 οι μεταπτυχιακές σπουδές στα ΑΕΙ διαμορφώθηκαν σε νέες βάσεις.

Ειδικότερα:

1) Σε κάθε τμήμα μπορεί να λειτουργεί με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, που θα περιέχει επιμέρους ειδικεύσεις. Η απόφαση εκδίδεται μετά από εισήγηση του τμήματος και ύστερα από γνώμη της συγκλήτου και του ΣΑΠ. Κάθε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών οδηγεί σε μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης.

2) Για κάθε ειδίκευση προσδιορίζεται ο αρμόδιος ή οι αρμόδιοι τομείς. Είναι δυνατό, μετά από εισήγηση περισσότερων τμημάτων και γνώμη της Συγκλήτου και του ΣΑΠ ή μετά από εισήγηση συγκλήτου και γνώμη του ΣΑΠ, να τεθεί σε λειτουργία διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών ή διαπανεπιστημιακό μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών αντίστοιχα.

3) Σε κάθε ΑΕΙ συγκροτείται επιτροπή μεταπτυχιακών σπουδών και έρευνας.

4) Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έχουν όλα τα προνόμια και τις διευκολύνσεις των προπτυχιακών φοιτητών.

Ο επιτυχών στις πτυχιακές εξετάσεις, λαμβάνει πτυχίο. Ο κάτοχος πτυχίου μπορεί να ανακηρυχθεί διδάκτορας αν συγγράψει πρωτότυπη διατριβή στα ελληνικά (ή στα λατινικά, προκειμένου για διατριβή υποβαλλόμενη σε φιλοσοφική σχολή) και επιτύχει σε δημόσια προφορική δοκιμασία.

Η κατοχή διδακτορικού διπλώματος αποτελεί κατά κανόνα (εξαίρεση ισχύει μόνο για τη Σχολή Καλών Τεχνών) τυπική προϋπόθεση για να γίνει κανείς μέλος του διδακτορικού ερευνητικού προσωπικού σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα.

Στους περατώνοντες με επιτυχία μεταπτυχιακές σπουδές, χορηγείται σχετικός τίτλος που έχει μισθολογική σημασία αν ο κάτοχός του είναι δημόσιος υπάλληλος και που οπωσδήποτε συνεκτιμάται ως ουσιαστικό προσόν στη δημοσιονομική σταδιοδρομία.

Η ανώτατη παιδεία παρέχεται στην Ελλάδα δωρεάν. Κατ'εξαίρεση, αλλοδαποί μη Έλληνες το γένος, οι οποίοι παρακολουθούν πλήρη κύκλο προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών ως κανονικοί φοιτητές ή ακροατές, υποχρεούνται να καταβάλουν τέλη εγγραφής και φοιτήσεως.

Οι υπότροφοι απαλλάσσονται των διδάκτρων φοιτήσεως. Οι φοιτητές που προέρχονται από χώρες όπου οι Έλληνες δεν πληρώνουν δίδακτρα, απαλλάσσονται και εκείνοι, ύστερα από σχετική βεβαίωση του Υπουργείου Παιδείας της χώρας τους. Από τα τέλη αυτά απαλλάσσονται τελείως οι φοιτητές οι έχοντες την ελληνική ιθαγένεια.

Στα ΤΕΙ η παιδεία παρέχεται δωρεάν, χωρίς να υπάρχει διάκριση για τους αλλοδαπούς σπουδαστές, όπως συμβαίνει στο χώρο των ΑΕΙ.

Από το ακαδημαϊκό έτος 1983/84 χορηγούνται από το κράτος στους φοιτητές που κάνουν προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές στα ΑΕΙ της χώρας, καθώς και στους σπουδαστές των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, άτοκα χρηματικά δάνεια για τη διευκόλυνσή τους στις σπουδές.

Η χορήγηση των ανωτέρω δανείων εξαρτάται :

α) Από την απόδοση του φοιτητή στις σπουδές (ανεξάρτητα από τη βαθμολογία, πρέπει να περάσει έναν αριθμό μαθημάτων).

β) Από την προσωπική ή οικογενειακή οικονομική κατάσταση των ενδιαφερομένων.

Δεν δικαιούνται δάνειο :

α) Όσοι γράφονται στα ΑΕΙ με κατατακτήριες εξετάσεις ως πτυχιούχοι άλλης ανώτατης ή ανώτερης σχολής.

β) Κύπριοι και αλλοδαποί - αλλογενείς φοιτητές.

γ) Αλλοδαποί ομογενείς φοιτητές, εφόσον οι γονείς τους διαμένουν στην αλλοδαπή.

δ) Οι στρατευμένοι και εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα φοιτητές.

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ) χορηγεί υποτροφίες σε :

1) σπουδαστές και φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που διακρίνονται στις σπουδές και το ήθος,

2) ομογενείς από την Κύπρο για την πραγματοποίηση

προπτυχιακών σπουδών στην Ελλάδα,

3) Έλληνες, πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, για μεταπτυχιακές σπουδές μετεκπαίδευσης στο εξωτερικό, ή στην Ελλάδα, μετά από επιτυχή συμμετοχή σε ειδικό διαγωνισμό του ΙΚΥ,

4) ομογενείς, πτυχιούχους ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της αλλοδαπής, για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στην Ελλάδα,

5) αλλοδαπούς, πτυχιούχους ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, που προέρχονται από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ή από κράτη της Ασίας, Αφρικής, Λατινικής Αμερικής, για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής στην Ελλάδα.

Οι προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές των ΑΕΙ, σπουδαστές των ΤΕΙ, ημεδαποί, ομογενείς και αλλοδαποί, δικαιούνται υγειονομική περίθαλψη, ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή, για διάστημα ίσο προς τα έτη φοίτησης, που προβλέπεται ως ελάχιστη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών ενός τμήματος, προσαυξανόμενο κατά το ήμισυ. Για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές των ΑΕΙ, για διάστημα ίσο προς τα έτη φοίτησης, προσαυξανόμενο κατά το ήμισυ.

Η υγειονομική περίθαλψη περιλαμβάνει:

1. Ιατρική εξέταση
2. Νοσοκομειακή εξέταση
3. Φαρμακευτική περίθαλψη
4. Παρακλινικές εξετάσεις
5. Εξέταση στο σπίτι
6. Τοκετούς
7. Φυσιοθεραπείες

8. Οδοντιατρική περίθαλψη

9. Ορθοπαιδικά είδη

Για να τύχει της ανωτέρω υγειονομικής περίθαλψης ο φοιτητής πρέπει να προσκομίζει στο γιατρό φοιτητικό βιβλιάριο περίθαλψης. Το βιβλιάριο αυτό δίνεται στο σπουδαστή κατά την εγγραφή του σε τμήμα του ΑΕΙ.

"Εποπτεία, διοίκηση και οργάνωση των ΑΕΙ"

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι αυτοδιοικούμενα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Όλα τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, η οποία ασκείται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Επίσης όλα τα ΤΕΙ δικαιούνται οικονομική ενίσχυση από το Κράτος, η οποία και είναι κύρια πηγή χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης. Σαν ΝΠΔΔ που είναι, υπόκεινται στις διατάξεις του δημοσίου λογιστικού, γεγονός το οποίο έχει σημαντικές επιπτώσεις πάνω στην αποτελεσματική τους λειτουργία. Βέβαια σύμφωνα με το νόμο τα ΤΕΙ είναι αυτόνομα. Ωστόσο η παρέμβαση της κρατικής διοίκησης του Υπουργείου είναι έντονη με αποτέλεσμα να έχουν γίνει δυσκίνητοι οργανισμοί και παράλληλα γραφειοκρατικοί. Με αποτέλεσμα να γίνεται σπατάλη χρόνου, χρήματος και ανθρώπινης προσπάθειας.

Η διοίκηση και η οικονομική διαχείριση των ΑΕΙ ασκείται (με ελάχιστες παραλλαγές μεταξύ των ιδρυμάτων) από την

Σύγκλητο, η θητεία της οποίας είναι ετήσια. Η Σύγκλητος αποτελείται από τον Πρύτανη, τον Προπρύτανη, τον Αντιπρύτανη, τους Κοσμήτορες των Σχολών και τους Συγκλητικούς.

Στις περιπτώσεις των ιδρυμάτων της μιας σχολής φυσικά δεν υπάρχουν Κοσμήτορες. Κάθε χρόνο Πρύτανης γίνεται ο Αντιπρύτανης της προηγούμενης χρονιάς. Ο Αντιπρύτανης και οι Συγκλητικοί εκλέγονται από την Γενική Συνέλευση των τακτικών καθηγητών κάθε ιδρύματος, ενώ οι Κοσμήτορες εκλέγονται από τις αντίστοιχες σχολές. Βασικός παράγοντας στη λειτουργία των ΑΕΙ είναι και ο Γενικός Γραμματέας, ο οποίος είναι και ο κύριος εισηγητής των θεμάτων στην Σύγκλητο κάθε ιδρύματος.

Επικεφαλής των Σχολών είναι οι Κοσμήτορες. Οι Σχολές αναφέρονται στην Σύγκλητο του Ιδρύματος, η οποία με την σειρά της αναφέρεται στο Υπουργείο Παιδείας.

(Βλ.: Η ανώτατη Παιδεία στην Ελλάδα -Ανδρέα Κίντση- σελ. 36, 37).

Εποπτεία και συντονισμός του πανεπιστημιακού συστήματος

Για τον προσδιορισμό του πιο αποτελεσματικού σχήματος εποπτείας και συντονισμού του πανεπιστημιακού συστήματος είναι αναγκαίο να ληφθούν υπόψη: (α) η φύση του αντικειμένου της ανώτατης παιδείας, (β) η ανάγκη για συμμετοχή των πολιτών και των κοινωνικών ομάδων στη διοίκηση και τη λειτουργία των κοινωνικών θεσμών, και (γ) το γεγονός ότι η πανεπιστημιακή εκπαίδευση είναι μια δαπανηρή δραστηριότητα.

Σύμφωνα με τις παραπάνω κατευθυντήριες γραμμές θα μπορούσε κανείς να προτείνει το ακόλουθο σχήμα εποπτείας και συντονισμού. Την άμεση εποπτεία ασκεί ο Υπουργός Παιδείας. Στο δύσκολο αυτό έργο της διαμόρφωσης και εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής, ο υπουργός βοηθείται από το Ανώτατο Συμβούλιο Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΑΣΠΕ). Η δημιουργία ενός τέτοιου οργάνου, ήταν απαραίτητη λόγω: (α) της φύσης και της πολυπλοκότητας των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η ανώτατη εκπαίδευση και (β) της ανικανότητας του κλασσικού σχήματος διοίκησης και εποπτείας να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης πανεπιστημιακής μονάδας.

Σκοπός του Ανώτατου Συμβουλίου Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης είναι ο προγραμματισμός, ο συντονισμός και η παρακολούθηση της εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής στο χώρο της ανώτατης παιδείας. Σε κάθε ένα από τους τομείς το Συμβούλιο θα κάνει γνωμοδοτήσεις και προτάσεις στο Υπουργείο Παιδείας. Κατά την άσκηση του έργου του το Συμβούλιο δεν συνεργάζεται μόνο με τις αρμόδιες κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου, τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Κέντρα της χώρας. Βρίσκεται και σε επαφή με τα πολιτικά κόμματα, ώστε να γνωρίζει τις θέσεις τους πάνω στην εκπαιδευτική πολιτική, στον ευαίσθητο χώρο της ανώτατης παιδείας. Μόνο με αυτό τον τρόπο είναι δυνατό να διαμορφωθεί μια μακροχρόνια εκπαιδευτική πολιτική, που θα είναι αποδεκτή από το μεγαλύτερο μέρος του πολιτικού κόσμου της χώρας.

Γενικά για τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου μπορούμε να πούμε τα εξής:

α) Το Συμβούλιο πρέπει να είναι αποκεντρωμένη δημόσια υπηρεσία με δικό της προσωπικό και προϋπολογισμό.

β) Η δραστηριότητά του σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να έχει σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό της αυτονομίας των ΑΕΙ.

γ) Οι αρμοδιότητες να εκτείνονται σε όλο το χώρο της ανώτατης παιδείας (προπτυχιακές σπουδές, μεταπτυχιακές σπουδές, επιστημονική έρευνα κλπ), και

δ) Στο Συμβούλιο πρέπει να είναι δυνατή τόσο η εκπροσώπηση των Πανεπιστημίων και των Ερευνητικών Κέντρων της χώρας όσο και η συμμετοχή ομάδων και ατόμων από το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

(Βλ.: Η ανώτατη Παιδεία στην Ελλάδα -Α.Κίντση- σελ. 159-160).

"Οργανωτική δομή των Πανεπιστημιακών μονάδων"

Κύρια στοιχεία του σημερινού οργανωτικού σχήματος είναι η Σχολή, το Τμήμα και η Πανεπιστημιακή Έδρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η οργάνωση αυτή δεν ισχύει για όλα τα ΑΕΙ.

Υπάρχουν Σχολές που δεν είναι χωρισμένες σε τμήματα, όπως συμβαίνει επί παραδείγματι με τις περισσότερες Σχολές του ΕΜΠ. Όπως είναι γνωστό, η Σχολή αποτελεί την βασική διοικητική μονάδα, ενώ η Έδρα αποτελεί την βασική ακαδημαϊκή μονάδα.

Το τμήμα είναι κατά κανόνα θεσμός ατροφικός, χωρίς αξιολογή συμμετοχή στην οργάνωση των σπουδών και στη

διοίκηση των Πανεπιστημιακών πραγμάτων.

Ο σημαντικός ρόλος στο σημερινό οργανωτικό σχήμα έχει ανατεθεί στην έδρα.

"Οργάνωση των διοικητικών υπηρεσιών του Πανεπιστημίου"

Σε κάθε πανεπιστημιακή μονάδα θεωρείται αναγκαίο να λειτουργούν οι ακόλουθες διοικητικές μονάδες ή υπηρεσίες:

- i) Διεύθυνση Διοικητικού,
- ii) Οικονομικών Υπηρεσιών,
- iii) Εκπαιδευτικών Υποθέσεων,
- iv) Προγραμμάτων Αναπτύξεως, και Τεχνικών Υποθέσεων,
- v) Εκδόσεων και Δημοσίων Σχέσεων,
- vi) Νομική Υπηρεσία, και
- vii) Υγειονομική Υπηρεσία.

Επικεφαλής όλων των κεντρικών υπηρεσιών είναι ο Γενικός Γραμματέας. Η φύση του αντικειμένου της εργασίας και γενικότερα το περιβάλλον μέσα στο οποίο εργάζεται απαιτούν να έχει υψηλή μόρφωση και μεγάλη διοικητική πείρα. Τέλος είναι μεγάλο σφάλμα να καλύπτονται οι θέσεις αυτές με απλούς πτυχιούχους ανωτάτων σχολών περιορισμένης πείρας.

Διοικητική δομή και τα όργανα διοίκησης των Πανεπιστημίων

Η διοικητική δομή και η λειτουργικότητα της εσωτερικής οργάνωσης των ΑΕΙ είναι παράγοντες μεγάλης σημασίας για την αποτελεσματικότητα γενικά του όλου συστήματος της ανώτατης παιδείας.

Τα όργανα διοίκησης του Πανεπιστημίου

Η διοικητική δομή και τα όργανα διοίκησης των ΑΕΙ εξαρτώνται από το σύστημα οργάνωσης των σπουδών. Τα όργανα αυτά είναι:

1. Η Γενική Συνέλευση του Ιδρύματος,
2. Η Σύγκλητος,
3. Η Πρυτανεία,
4. Οι Συγκλητικές Επιτροπές,
5. Η Συνέλευση της Σχολής,
6. Η Κοσμητεία,
7. Η Συνέλευση του Τμήματος,
8. Ο Διευθυντής του τμήματος,
9. Οι Επιτροπές του Τμήματος.

Σε γενικές γραμμές η σύνθεση και οι αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων του πανεπιστημίου μπορούν να συνοψιστούν στα παρακάτω:

(1) Η Γενική Συνέλευση του Ιδρύματος.

Η Γ.Σ. αποτελείται από το σύνολο των καθηγητών, από μέλη του μη καθηγητικού προσωπικού, από φοιτητές, από μέλη του διοικητικού προσωπικού και από εξωτερικές προσωπικότητες. Κατά την νομοθέτηση της εκπροσώπησης κάθε μιας από τις κατηγορίες αυτές στις Γ.Σ. πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η αρχή της εγκυρότητας των αποφάσεων και της αποτελεσματικής λειτουργίας του Ιδρύματος, εκλέγει τον πρύτανη, τους αντιπρυτάνεις και τους συγκλητικούς, αποδέχεται ή απορρίπτει την ετήσια λογοδοσία του πρύτανη και τον απαλλάσσει, τους αντιπρυτάνεις και τους συγκλητικούς από τα καθήκοντά τους.

Επίσης κρίνει την εκπαιδευτική πολιτική του ιδρύματος και παίρνει θέση πάνω σε ζωτικά προβλήματα της ανώτατης εκπαίδευσης.

(2) Η Σύγκλητος.

Η σύγκλητος κάθε ιδρύματος συγκροτείται από τον Πρύτανη, τους αντιπρυτάνεις, τους κοσμήτορες των σχολών, τους εκπροσώπους του μη καθηγητικού προσωπικού, τους εκπροσώπους των φοιτητών και το Γενικό Γραμματέα.

Αποφασίζει για όλα τα διοικητικά, οργανωτικά και οικονομικά θέματα που αφορούν στη λειτουργία και ανάπτυξη του πανεπιστημίου και που νομικά δεν έχουν μεταβιβαστεί σε άλλα όργανα του Ιδρύματος. Επίσης διορίζει, κρίνει για προαγωγή και απολύει το προσωπικό του Πανεπιστημίου στα πλαίσια νομικά κατοχυρωμένων διαδικασιών.

(3) Η Πρυτανεία.

Η Πρυτανεία αποτελείται από τον πρύτανη και τους δύο αντιπρυτάνεις. Και οι τρεις είναι τακτικοί καθηγητές. Ο πρύτανης ασκεί τη διοίκηση, προεδρεύει στις συνεδριάσεις της συγκλήτου και εκπροσωπεί το Ίδρυμα προς τα έξω.

(4) Οι Συγκλητικές Επιτροπές

Οι επιτροπές αυτές πρέπει να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο στη διοίκηση του Πανεπιστημίου.

Σαν πιο σημαντικές από αυτές θεωρούνται οι εξής:

- α) Η Επιτροπή Προπτυχιακών Σπουδών και Φοιτητικών θεμάτων.
- β) Η Επιτροπή Μεταπτυχιακών Σπουδών,
- γ) Η Επιτροπή Διοικητικών Υποθέσεων,
- δ) Η Επιτροπή Οικονομικών και Τεχνικών Υποθέσεων, και
- ε) Η Επιτροπή Εκδόσεων και Δημοσίων Σχέσεων.

Κάθε Επιτροπή αποτελείται από 5 τακτικά μέλη και τον διευθυντή της αντίστοιχης διεύθυνσης του Ιδρύματος σαν γραμματέα, χωρίς ψήφο.

Αύξηση του αριθμού των μελών των επιτροπών δεν είναι σκόπιμη, γιατί ο μεγάλος αριθμός συνήθως επηρεάζει αρνητικά την αποτελεσματικότητά τους. Εννοείται βέβαια ότι σε όλες τις επιτροπές θα μετέχουν ισότιμα εκπρόσωποι φοιτητών. Η επιλογή των μελών πρέπει να γίνεται με κριτήρια την ειδικευση, την εμπειρία και τα ενδιαφέροντά τους. Οι

αποφάσεις των επιτροπών είναι υποχρεωτικές για τη σύγκλητο και τον πρύτανη σε όλες τις περιπτώσεις που λαμβάνονται ομόφωνα. Η θητεία των μελών των Επιτροπών είναι διετής, δυνάμενη να παραταθεί για μία ακόμη διετία.

(5) Η Συνέλευση της Σχολής.

Αυτή συγκροτείται από το σύνολο του διδακτικού προσωπικού, από φοιτητές και από εκπροσώπους του διοικητικού προσωπικού.

Για επιμέρους θέματα ο νόμος μπορεί να ορίζει διαφορετική σύνθεση της Γ.Σ. της Σχολής. Η Συνέλευση εκλέγει και απαλλάσσει από τα καθήκοντά του τον κοσμήτορα, αποδέχεται ή απορρίπτει την ετήσια λογοδοσία αυτού, και απασχολείται με οικονομικά, οργανωτικά και εκπαιδευτικά θέματα στα πλαίσια της Σχολής.

(6) Ο Κοσμήτορας.

Είναι τακτικός καθηγητής και ασκεί διοίκηση στα πλαίσια της Σχολής, προεδρεύει στις συνεδριάσεις της Γ.Σ. και εκπροσωπεί τη Σχολή στη σύγκλητο του Ιδρύματος.

(7) Η Συνέλευση του Τμήματος.

Αποτελείται από το σύνολο του διδακτικού προσωπικού και από φοιτητές. Σε ειδικές περιπτώσεις η σύνθεση της

συνέλευσης του τμήματος, μπορεί να είναι διαφορετική. Η συνέλευση ασχολείται με οικονομικά, οργανωτικά, εκπαιδευτικά και διοικητικά θέματα στα πλαίσια του τμήματος. Εκλέγει και απαλλάσσει τον διευθυντή του τμήματος από τα καθήκοντά του. Επίσης αποδέχεται ή απορρίπτει την ετήσια λογοδοσία αυτού.

(8) Ο Διευθυντής του Τμήματος.

Είναι τακτικός καθηγητής, ασκεί τη διοίκηση στα πλαίσια του τμήματος και προεδρεύει στις συνεδριάσεις της συνελεύσεως τούτου.

(9) Οι Επιτροπές του Τμήματος.

Συγκροτούνται από μέλη του διδακτικού προσωπικού και φοιτητές και επικουρούν τον διευθυντή στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που απασχολούν το τμήμα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο

2ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Η ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΑΓΓΛΙΑ-ΓΑΛΛΙΑ-ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΑΓΓΛΙΑ

Στην Αγγλία, την Ουαλία και την Βόρεια Ιρλανδία, η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από τα πανεπιστήμια και τα polytechnics, ενώ στη Σκωτία παρέχεται από τα πανεπιστήμια και τις central institutions. Ακόμα παρέχεται και από ορισμένα άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται εν όλω ή εν μέρει από το δημόσιο. Τέτοια ιδρύματα είναι τα colleges of further education, τα colleges of higher education, τα colleges of agriculture, art, commerce και technology.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν 46 πανεπιστήμια, στα οποία περιλαμβάνεται το Open University, που προσφέρει σπουδές με αλληλογραφία σε άτομα που είναι, ως επί το πλείστον, μόνιμοι κάτοικοι της χώρας, και το Πανεπιστήμιο του Buckingham, που δεν χρηματοδοτείται από την κυβέρνηση, διότι συντηρείται από προσφορές ιδιωτών και τα δίδακτρα των φοιτητών. Υπάρχουν ακόμα 30 polytechnics στην Αγγλία και την Ουαλία καθώς και μια σειρά από central institutions και major colleges of technology στην Σκωτία.

Τύποι εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΕΙ).

ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Στα Πανεπιστήμια περιλαμβάνονται τόσο τα παραδοσιακά πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Cambridge στην Αγγλία και το πανεπιστήμιο St. Andrews στη Σκωτία που αποτελούνται από ανεξάρτητα colleges, όσο και τα μεγάλα αστικά πανεπιστήμια του 19ου αιώνα του Λονδίνου και του Birmingham, ή, ακόμα, τα μικρότερα πανεπιστήμια που λειτουργούν μέσα σε πανεπιστημιούπολεις (campus) στις παρυφές μεγάλων αστικών κέντρων, όπως το Exeter, το Leicester και το Southampton, αλλά και τα πιο πρόσφατα, που ιδρύθηκαν στη δεκαετία του 1960, όπως τα πανεπιστήμια του Sassex και του York, ή τα technological universities του Aston και του Bath.

Τα πανεπιστήμια του Λονδίνου και της Ουαλίας είναι ομόσπονδα πανεπιστήμια που αποτελούνται από αυτόνομα colleges.

Τα πανεπιστήμια είναι ανεξάρτητοι, αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί. Παρά το γεγονός ότι κύριος χρηματοδότης είναι η κυβέρνηση, δεν υπάγονται σε κανένα υπουργείο. Τα δικαιώματα και προνόμιά τους απορρέουν από το Royal charter (Βασιλική Ιδρυτική Πράξη) και τις Πράξεις του Κοινοβουλίου. Οποιαδήποτε μεταβολή στο καταστατικό τους οφείλεται σε δική τους πρωτοβουλία. Η πρόταση υποβάλλεται στο Στέμα, που προχωρεί στις ανάλογες ενέργειες μέσω του Privy Council. Οι αποφάσεις που αφορούν τους ακαδημαϊκούς τίτλους και τις προϋποθέσεις απονομής τους είναι αποκλειστικό δικαίωμα των

πανεπιστημίων. Επίσης αποφασίζουν ποιοί φοιτητές θα εισαχθούν και διορίζουν το διδακτικό προσωπικό.

Τα Polytechnics και οι Central Institutions

Τα Polytechnics στην Αγγλία και την Ουαλία και οι Central Institutions στη Σκωτία, προσφέρουν μια διαφορετική λύση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πρόκειται για μορφωτικά κέντρα με εθνικό και τοπικό χαρακτήρα που παρέχουν σύντομο πρόγραμμα, και στους λεγόμενους φοιτητές sandwich. Οι σπουδές έχουν στενή και άμεση σχέση με τη βιομηχανία, τις επιχειρήσεις και τα ελεύθερα επαγγέλματα.

Αντίθετα με ό,τι συμβαίνει με τα πανεπιστήμια, αρμόδιες για τη χρηματοδότηση αυτών των ΕΙ, είναι οι τοπικές εκπαιδευτικές αρχές, πράγμα που μπορεί ν'αλλάξει στο μέλλον, όταν εφαρμοστεί και σ'αυτά το συγκεντρωτικό σύστημα που ισχύει σήμερα στα πανεπιστήμια.

Οι σπουδές στα μη πανεπιστημιακά ΕΙ, συμπεριλαμβανομένων και των polytechnics, ολοκληρώνονται με την απονομή πτυχίου και επικυρώνονται από το Council for National Academic Awards (CNAA), που είναι υποχρεωμένο από το καταστατικό του να εφαρμόζει πανεπιστημιακού επιπέδου κριτήρια.

Εκτός από τις σπουδές που καταλήγουν σε πτυχίο, τα polytechnics προσφέρουν σπουδές χαμηλότερου επιπέδου, σε εμπορικά και τεχνολογικά θέματα. Ακόμη προσφέρουν σπουδές για το first degree και μεταπτυχιακές, γενικά όμως ειδικεύονται περισσότερο στη διδασκαλία και λιγότερο στην

έρευνα.

Άλλα ΕΙ που προσφέρουν τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Μαζί με τα πανεπιστήμια και τα polytechnics, τα colleges και τα institutes of higher education, αποτελούν τον τρίτο τύπο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Δημιουργήθηκαν με τη συνένωση colleges που έχουν για προορισμό την εκπαίδευση δασκάλων και άλλων colleges, γεγονός που εξηγεί την ύπαρξη παιδαγωγικών τμημάτων σε πολλά από αυτά. Τα περισσότερα, εντούτοις, προσφέρουν προχωρημένες σπουδές σε μεγάλη ποικιλία θεμάτων, σε επίπεδο πτυχίου ή λίγο χαμηλότερο. Οι περισσότεροι κλάδοι σπουδών έχουν, όπως και στα polytechnics επαγγελματικό κυρίως προσανατολισμό και τα πτυχία που απονέουν επικυρώνονται από το CNAΑ.

Ε.Ι. που προσφέρουν περαιτέρω εκπαίδευση.

Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από άλλα colleges με ονομασίες όπως colleges of further education, tertiary colleges, colleges of commerce, colleges of art, agricultural colleges, adult education centers και colleges of education. Γενικά, οι προσφερόμενες σπουδές δεν είναι πτυχιακού επιπέδου.

Παρέχουν όμως, σε πλήρες πρόγραμμα ή και σε πρόγραμμα sandwich, μαθήματα επιπέδου first degree ή και

μεταπτυχιακά, γεγονός που προσδίδει σ'αυτά τα ΕΙ ιδιαίτερη σημασία μέσα στο όλο σύστημα.

ΕΙ για μεταπτυχιακές σπουδές.

Υπάρχουν 4 ακόμη ΕΙ που παρέχουν εξειδικευμένη μεταπτυχιακή εκπαίδευση: Το Manchester Business School και το London Graduate School of Business studies, το Granfield Institute of Technology και το Royal College of Art.

Οργάνωση και κύρος σπουδών.

Το ακαδημαϊκό έτος στα περισσότερα ΕΙ, χωρίζεται σε τρεις περιόδους, με έναρξη των μαθημάτων για τους undergraduates τον Οκτώβριο μόνο, ενώ μερικά άλλα εφαρμόζουν κάποια διαφορετική ρύθμιση για τους postgraduates ή όσους παρακολουθούν πρόγραμμα sandwich. Η διδασκαλία περιλαμβάνει παραδόσεις, σεμινάρια, εργαστηριακές ασκήσεις, φροντιστήρια, καθώς και "tutorials" (συζητήσεις 1-2 φοιτητών με τον καθηγητή τους). Το ακαδημαϊκό έτος στο Πανεπιστήμιο Buckingham χωρίζεται σε 4 περιόδους των 10 εβδομάδων.

First Degrees

Με την περάτωση του first degree, απονέμονται διάφοροι τίτλοι. Οι γνωστότεροι στην Αγγλία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία είναι το BA (Bachelor of Arts) και το

B.Sc. (Bachelor of Science) και αφορούν μεγάλη ποικιλία θεμάτων. Άλλοι είναι πιο ειδικοί και έχουν σχέση με συγκεκριμένα επαγγέλματα: π.χ. MB/ch.B (Bachelor of Medicine/Bachelor of Surgery). LL.B. (Bachelor of Laws) και B.Ed. (Bachelor of Education), αν και ορισμένοι, όπως ο B.Ed., δεν περιορίζονται πάντοτε στο επάγγελμα στο οποίο αναφέρονται. Οι σπουδές που καταλήγουν σε first degree απαιτούν φοίτηση σε πλήρες πρόγραμμα ή σε πρόγραμμα sandwich του αντίστοιχου πανεπιστημίου, polytechnic ή college και διαρκούν 3-4 χρόνια, εκτός από την Ιατρική, την Οδοντιατρική και την Κτηνιατρική, που διαρκούν 5-6 χρόνια.

Στην Σκωτία απαιτούνται συνήθως 4 χρόνια για το first degree with honours στο Master of Arts (MA) και 3 χρόνια στο Ordinary MA που είναι πιο διαδεδομένο και αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα του σκωτσέζικου συστήματος.

Πρέπει πάντως να τονιστεί ότι η ποικιλία των σπουδών που καταλήγουν σε degree είναι τεράστια. Μερικές περιορίζονται σε ένα μόνο κλάδο, ενώ άλλες αναφέρονται σε περισσότερους (κοινά ή συνδυασμένα degree), άλλες είναι τύπου modular και άλλες τύπου sandwich. Δεν είναι απαραίτητο να γίνονται εξετάσεις κάθε χρόνο. Σε μερικά ΕΙ γίνονται δύο μόνο κύριες εξετάσεις για τη Bachelor's degree: μία στο τέλος του πρώτου έτους (Part A) και η τελική, με την ολοκλήρωση των σπουδών.

Π.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Postgraduate degrees.

Υπάρχουν δύο ειδών postgraduate degrees: το higher degree by research και το higher degree by examination. Υπάρχουν επίσης πιστοποιητικά ή διπλώματα postgraduate που απονέμονται ύστερα από εκπαίδευση με στόχο την επαγγελματική αποκατάσταση ή εξειδίκευση.

Τα research degrees, όπως π.χ. το Ph.D. (Doctor of Philosophy), και ορισμένα Master's degrees προϋποθέτουν την υποβολή μιας διατριβής. Για την απονομή του διδακτορικού τίτλου, απαιτούνται σπουδές 3 ετών και η διατριβή πρέπει να είναι πρωτότυπη εργασία και ν'αποτελεί συμβολή στον επιστημονικό τομέα. Τα Master's degrees που επίσης προϋποθέτουν την υποβολή διατριβής απαιτούν συνήθως σπουδές 2 ετών και η διατριβή δεν χρειάζεται να είναι εξίσου πρωτότυπη όσο η διδακτορική. Ο τίτλος λέγεται MA (Master of Arts), MSc (Master of Science) ή MPhil (Master of Philosophy). Οι σπουδές για Master by examination διαρκούν συνήθως ένα χρόνο.

Επειδή η ποικιλία των μεταπτυχιακών σπουδών που προσφέρονται στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι πολύ μεγάλη, συνιστάται σε όσους θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους προς αυτή την κατεύθυνση να μελετήσουν το προσφερόμενο ενημερωτικό υλικό, ώστε να επιλέξουν το καταλληλότερο για την περίπτωση τους, εκπαιδευτικό ίδρυμα.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι η σημασία που έχουν οι επαγγελματικές ενώσεις στον καθορισμό των κανονισμών

εργασίας σε επαγγέλματα όπως του μηχανικού και του λογιστή.

Μερικά από τα σωματεία προβλέπουν τη διενέργεια εξετάσεων, που σε συνδυασμό με την αποκτηθείσα πείρα, παρέχουν τη δυνατότητα στα μέλη τους να ανέβουν στην επαγγελματική ιεραρχία του σωματείου. Το ICMA (Institute of Cost and Management Accountants) π.χ. διοργανώνει εξετάσεις που, σε συνδυασμό με την ανάλογη ζετή πείρα, οδηγούν στο βαθμό του Fellow (Σύντροφος) του ICMA. Ύστερα από τρία ακόμη χρόνια σε ανώτερη θέση, ο Fellow έχει το δικαίωμα να υποβάλει υποψηφιότητα για το βαθμό του Association (Εταίρος). Η εγγραφή στο αντίστοιχο επαγγελματικό σωματείο είναι υποχρεωτική για την άσκηση του επαγγέλματος.

Οι επαγγελματικές εξετάσεις που διεξάγονται από τα σωματεία αποτελούν συχνά την εναλλακτική λύση στην απόκτηση του degree. Ο κάτοχος όμως ενός degree απαλλάσσεται από ένα μέρος των εξετάσεων. Συχνά οι εξετάσεις καθορίζονται και διεξάγονται από τα σωματεία, αλλά τα σχετικά προπαρασκευαστικά μαθήματα γίνονται στα polytechnics, τα central institutions ή άλλα colleges.

Εκπαίδευση δασκάλων.

Η εκπαίδευση των δασκάλων γίνεται στις ανάλογες παιδαγωγικές σχολές των πανεπιστημίων, polytechnics και άλλων EI. Οι δύο βασικοί δρόμοι που οδηγούν στο επάγγελμα του δασκάλου είναι είτε σπουδές BEd με διάρκεια 3-4 έτη, είτε μονοετής κύκλος μεταπτυχιακών σπουδών που καταλήγει στην απονομή του Postgraduate Certificate in Education.

Κάθε ΕΙ είναι αρμόδιο για τον καθορισμό των προϋποθέσεων εισαγωγής που το αφορούν, έτσι ώστε και ο "γενικός" κανονισμός εισαγωγής στο ΕΙ και ο επιμέρους κανονισμός για την εγγραφή σε συγκεκριμένο μάθημα να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των διαφόρων ΕΙ.

Η CNAΑ καθορίζει τις βασικές προϋποθέσεις που ισχύουν για την εγγραφή στα μαθήματα του μη-πανεπιστημιακού τομέα και που έχουν ουσιαστικά τη μορφή των passes (επιτυχίες) σε εξετάσεις που διεξάγονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπως π.χ. οι εξετάσεις του GCE (General Certificate of Education), Advanced level ή το σκωτσέζικο SCE (Scottish Certificate of Education).

Ορισμένες από τις εξετάσεις αυτές διεξάγονται και στο εξωτερικό.

Το διεθνές ή το ευρωπαϊκό baccalaureat αναγνωρίζεται από πολλά ΕΙ, ενώ άλλα απολυτήρια που παρέχουν το δικαίωμα εισαγωγής σε πανεπιστήμια των κρατών μελών, της ΕΟΚ καλύπτουν τις ελάχιστες προϋποθέσεις για την εισαγωγή σ'ένα βρετανικό ΕΙ.

Για να γίνει ένας υποψήφιος δεκτός σε κλάδο σπουδών επιπέδου first degree, οφείλει να παρουσιάσει αποδείξεις ότι διαθέτει την κατάλληλη κατάρτιση που θα του επιτρέψει να παρακολουθήσει τα μαθήματα του κλάδου, καθώς και ότι κατέχει την αγγλική. Εκτός από αυτές τις γενικές προϋποθέσεις, υπάρχουν "εξειδικευμένες" προϋποθέσεις που αφορούν την εγγραφή σε μια συγκεκριμένη σχολή και που διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους. Οι "εξειδικευμένες" προϋποθέσεις έχουν σκοπό να εξασφαλίσουν ότι ο υποψήφιος

έχει αποκτήσει την κατάλληλη εκπαίδευση και είναι σε θέση να παρακολουθήσει τα συγκεκριμένα θέματα του κλάδου που επέλεξε για την απόκτηση του degree.

Μεγαλύτερης ηλικίας υποψήφιοι που δεν διαθέτουν τα τυπικά προσόντα έχουν τη δυνατότητα εισαγωγής σ'ένα ΕΙ, εάν έχουν την ανάλογη πείρα. Οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή σε κλάδους σπουδών που οδηγούν στην εξασφάλιση και ενός επαγγελματικού (εκτός από τον ακαδημαϊκό) τίτλου διαφέρουν ανάλογα με τον κλάδο και οι υποψήφιοι καλούνται ν'απευθύνονται απευθείας στο ΕΙ της επιλογής τους για να πληροφορηθούν τις σχετικές λεπτομέρειες.

Ακόμα και στην περίπτωση όμως που ο υποψήφιος έχει όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, δεν αποκτά αυτόματα το δικαίωμα εισαγωγής σ'ένα βρετανικό ΕΙ. Η εισαγωγή γίνεται με διαγωνισμό και η οριστική απόφαση ανήκει στο οικείο ΕΙ.

Ορισμένα βρετανικά ΕΙ δέχονται μόνο τους φοιτητές που σκοπεύουν να παρακολουθήσουν το πλήρες πρόγραμμα σπουδών (διάρκεια: 3-4 χρόνια) που απαιτείται για την απόκτηση του first degree, ενώ άλλα επιτρέπουν σε αλλοδαπούς φοιτητές που έχουν ήδη αποκτήσει κάποιον ακαδημαϊκό τίτλο να συμπληρώσουν τις σπουδές τους στις Ανθρωπιστικές ή τις θετικές επιστήμες και ν'απαιτήσουν το first degree σε συντομότερο διάστημα (δύο αντί τρία χρόνια).

ΓΑΛΛΙΑ

Στη Γαλλία, η τριτοβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη ποικιλία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Η οργάνωσή τους καθώς και οι προϋποθέσεις εισαγωγής σ'αυτά εξαρτώνται από τη φύση του καθενός και τους εκπαιδευτικούς σκοπούς που υπηρετεί. Τα περισσότερα υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας ή ελέγχονται άμεσα από αυτό. Η μεγάλη ποικιλία ενισχύεται και από το γεγονός ότι αρμόδιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν είναι αποκλειστικά το Υπουργείο Παιδείας. Συναρμόδια στη διοίκηση ορισμένων κρατικών ΕΙ ή στον έλεγχο ΕΙ που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα μπορεί να είναι και άλλα Υπουργεία, όπως Άμυνας, Γεωργίας, Δημοσίας Υγείας κλπ.

Έχουμε, λοιπόν, αφενός τα πανεπιστήμια, όλα κρατικά, που δέχονται πολλούς φοιτητές και διαθέτουν κύκλους σπουδών που προωθούν την επιστημονική γνώση ή επιδιώκουν την πρακτική εφαρμογή που στηρίζεται στη θεωρητική έρευνα και έχει σκοπό την περιφερειακή ανάπτυξη, και αφετέρου τις grandes écoles, που εφαρμόζουν διάφορα συστήματα επιλογής κατά την εισαγωγή με σκοπό τον περιορισμό του αριθμού των φοιτητών. Προσφέρουν εκπαίδευση πολύ υψηλού επιπέδου που στοχεύει στη δημιουργία δασκάλων, μηχανικών και οικονομολόγων.

Προϋπόθεση για την εισαγωγή στα πανεπιστήμια και της grandes écoles είναι το baccalaureat (απολυτήριο γαλλικού σχολείου) που απονέμεται με την περάτωση των etudes secondaires (δευτεροβάθμιες σπουδές). Μαθητές, κάτοχοι του baccalaureat μπορούν να προσανατολισθούν προς το σύστημα της αυστηρής επιλογής που εφαρμόζεται στις écoles είτε να

προτιμήσουν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, κατά την οποία η επιλογή των ικανότερων θα γίνεται με την πάροδο των ετών και τη διδασκαλία θεμάτων με προοδευτική δυσκολία.

Τύποι εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΕΙ)

A.- Enseignement superieur court (σπουδές σύντομης διάρκειας)

Περιλαμβάνουν τεχνολογικές σπουδές και σπουδές που αφορούν στη διοίκηση επιχειρήσεων. Διαρκούν 2-3 χρόνια και έχουν την προτίμηση του 40% των κατόχων baccalaureat.

1. Instituts universitaires de technologie (IUT)

Πρόκειται για 67 σχολές διετούς φοίτησης, που περατώνεται με την απονομή του diplome universitaire de technologie (DUT). Οι σπουδές γίνονται με σκοπό να δώσουν στους πτυχιούχους την ικανότητα ν'αναλάβουν υπεύθυνα διοικητικά καθήκοντα στους τομείς της βιομηχανίας και του εμπορίου.

Η εισαγωγή στα IUT γίνεται με αυστηρό σύστημα επιλογής από επιτροπή ειδικών που βασίζονται στους σχολικούς ελέγχους. Υπάρχουν 19 διάφορα τμήματα IUT και το 1986 ήταν εγγεγραμμένοι 61.900 φοιτητές.

2. Τμήματα του Technicien supérieur στα lycées

Πρόκειται για σπουδές παρεμφερείς προς εκείνες των IUT με τη διαφορά ότι η εξειδίκευση εδώ είναι μεγαλύτερη και αναφέρεται σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, πράγμα που σημαίνει ότι μελλοντική αλλαγή στην κατεύθυνση, μπορεί να δημιουργήσει δυσκολίες. Οι σπουδές που είναι διετείς, περατώνονται με την απονομή του brevet de technicien supérieur (BTS). Υπάρχουν 87 τομείς εξειδίκευσης στα BTS και το 1986 ήταν εγγεγραμμένοι 117.350 φοιτητές σε κρατικές και ιδιωτικές sections de technicien supérieur.

3. Σπουδές σύντομης διάρκειας στον παραϊατρικό και κοινωνικό τομέα.

Σπουδές για την εκπαίδευση Λογοθεραπευτών, Οπτικών και ειδικών στην Προσθητική της Ακοής, παρέχονται στα πανεπιστήμια. Σπουδές Μαιευτικής παρέχονται σε ειδικές σχολές που υπάγονται στο Υπουργείο Δημόσιας Υγείας και συνδέονται στενά με τις Ιατρικές Σχολές των πανεπιστημίων, οι εξεταστικές επιτροπές των οποίων είναι αρμόδιες και για τους υποψήφιους της Μαιευτικής. Οι σπουδές Κοινωνικών Λειτουργιών και άλλων συναφών επαγγελμάτων έχουν διάρκεια 2-3 έτη.

Η επιλογή, που προϋποθέτει την ύπαρξη baccalaureat, είναι πολύ αυστηρή και γίνεται με τη βοήθεια διαγωνισμών, τεστ και προσωπικών συνεντεύξεων.

B.- Etudes longues (Σπουδές μακράς διάρκειας).

Προσφέρονται από τα πανεπιστήμια και της grandes ecoles επιλέγουν τους φοιτητές με τη βοήθεια διαγωνισμών, για τους οποίους απαιτούνται διετείς προπαρασκευαστικές σπουδές (classe preparatoire) σε lycee. Το 62,5% των γάλλων φοιτητών ακολουθούν σπουδές μακράς διάρκειας. Από αυτούς 10% φοιτούν στις classes preparatoires.

1.- Πανεπιστήμια

Υπάρχουν 71 πανεπιστήμια στη Γαλλία. Προσφέρουν διεπιστημονικούς κλάδους σπουδών και είναι αυτόνομα, ιδίως σε ό,τι αφορά την εκλογή και οργάνωση των κύκλων σπουδών, τους επιδιωκόμενους σκοπούς και το κύρος των σπουδών.

Κάθε πανεπιστήμιο έχει επικεφαλής του Πρόεδρο, που εκλέγεται από το πανεπιστημιακό συμβούλιο. Τα πανεπιστήμια αποτελούνται από τις Σχολές, άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα και unites de formation et de recherches (UFR) - τμήματα εκπαίδευσης και έρευνας- που διοικούνται επίσης από εκλεγόμενο συμβούλιο. Τα πανεπιστήμια προσφέρουν μεγάλη ποικιλία παραδόσεων και χορηγούν επίσημα πτυχία που περιλαμβάνουν πανεπιστημιακά διπλώματα (διδακτορικά, magistere, κ.λ.π.), καθώς και αναγνωρισμένους από την Πολιτεία επαγγελματικούς τίτλους ειδίκευσης (π.χ. Μαιευτικής) και άλλα πιστοποιητικά.

Το 1986 ήταν εγγεγραμμένοι 967.800 φοιτητές στα γαλλικά πανεπιστήμια.

2.- Grandes Ecoles.

Οι Grandes Ecoles και οι ecoles superieures είναι περίπου 300 και έχουν κάπου 70.000 φοιτητές. Προσφέρουν σπουδές μακράς διάρκειας και προετοιμάζουν τους φοιτητές για να σταδιοδρομήσουν ως στελέχη επιχειρήσεων στη βιομηχανία, το εμπόριο και τη δημόσια διοίκηση. Μερικές από αυτές τις ecoles, και συγκεκριμένα όσες εκπαιδεύουν εκπαιδευτικούς, απονέμουν διδακτορικά διπλώματα. Οι περισσότερες grandes ecoles υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας και είναι δημόσιες σχολές.

Υπάρχουν όμως και μερικές που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα. Παρόλο που διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους ως προς τα θέματα που διδάσκουν, έχουν ένα κοινό σημείο, την πολύ αυστηρή επιλογή των φοιτητών.

Η ύπαρξη baccalaureat δεν κρίνεται αρκετή για την εισαγωγή του υποψηφίου, ο οποίος θα πρέπει να λάβει μέρος σε διαγωνισμό. Διετής παρακολούθηση των classes preparatoires σε lycee, πανεπιστήμιο ή την ίδια την ecole είναι υποχρεωτική για την προετοιμασία στο διαγωνισμό. Η κάθε ecole βασίζει το καλό της όνομα στη δυσκολία των διαγωνισμών αυτών, την αυστηρότητα επιλογής και το υψηλό επίπεδο των σπουδών που, σε συνδυασμό και με την επιστημονική έρευνα που διεξάγεται κατά τη διάρκειά τους, περατώνονται σε 2-5 χρόνια.

Οι Grandes ecoles χωρίζονται στις :

α) Grandes écoles scientifiques (σχολές θετικών επιστημών) που είναι όλες δημόσιες και καλύπτουν το μεγαλύτερο αριθμό. Εκπαιδεύονται μηχανικοί και διοικητικοί υπάλληλοι, πολιτικοί και στρατιωτικοί.

β) Grandes écoles de formation des professeurs du second degré, που εκπαιδεύουν καθηγητές lycée, πανεπιστημιακούς και ερευνητές, και grandes écoles littéraires για σπουδές στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες. Και αυτές οι écoles είναι δημόσιες. Οι τέσσερις Ecoles normales supérieures (ENS) αποτελούνται από τμήματα Ανθρωπιστικών και Θετικών Επιστημών, και τεχνολογίας.

γ) Ecoles nationales supérieures agronomiques et vétérinaires, για τη Γεωπονική και Κτηνιατρική Επιστήμη. Και αυτές είναι δημόσιες.

δ) Grandes écoles de commerce et de gestion, που είναι εμπορικές και διοικητικές écoles. Ανήκουν όλες στον ιδιωτικό τομέα και οι περισσότερες υπάγονται στα Εμπορικά Επιμελητήρια. Απονέμουν επίσημα διπλώματα και χρεώνουν ετήσια δίδακτρα από 12.000 - 22.000 FF (γαλλικά φράγκα).

3.- Instituts catholiques.

Ιδιωτικά ΕΙ με έδρα το Παρίσι, τη Lille, τη Lyon, την Angers, και την Toulouse, αναγνωρισμένα από το Υπουργείο Παιδείας. Παρέχουν εκπαίδευση πανεπιστημιακού επιπέδου. Οι

φοιτητές 17.000 περίπου, δίνουν πτυχιακές εξετάσεις ενώπιον πανεπιστημιακής εξεταστικής επιτροπής.

4.- Instituts d'etudes politiques.

Πολιτικές Επιστήμες διδάσκονται στο Institut d' etudes politiques (IEP), στο Παρίσι (Sciences po) και στα Instituts d' etudes politiques των πανεπιστημίων Aix-Marseille, Bordeaux, Grenoble, Lyon, Strasbourg και Toulouse. Αυτές οι ecoles ετοιμάζουν τους φοιτητές για σταδιοδρομία στη Δημόσια διοίκηση, τον επιχειρηματικό (με ιδιαίτερη εμφάνιση στον τραπεζικό) και βιομηχανικό τομέα και την πολιτική. Οι σπουδές διαρκούν 3 χρόνια. Μετά το πρώτο έτος, που είναι προπαρασκευαστικό, οι φοιτητές δίνουν εξετάσεις κατά τις οποίες πολλοί απορρίπτονται. Οι προϋποθέσεις για την εισαγωγή στο δεύτερο έτος διαφέρουν στις διάφορες ecoles. Γίνονται δεκτοί υποψήφιοι που είναι κάτοχοι licence και αλλοδαποί κάτοχοι πτυχίου ίσου επιπέδου.

Γ.- Επιμόρφωση υπαλλήλων.

Μια μορφή εκπαίδευσης που παρέχεται από τα πανεπιστήμια και τις ecoles επιτρέπει στους εργαζόμενους να αποκτήσουν πανεπιστημιακά προσόντα παρακολουθώντας βραδυνές σπουδές με ειδικά οργανωμένα προγράμματα. Το Conservatoire national des arts et metiers (CNAM) και τα επαρχιακά παραρτήματα δέχονται εργαζόμενους υποψηφίους, που δεν διαθέτουν ειδικά

προσόντα. Οι σπουδές στα ιδρύματα αυτά μπορεί να οδηγήσουν στην απόκτηση πτυχίου Μηχανολογίας.

Δ.- Σπουδές με αλληλογραφία.

Πανεπιστημιακού επιπέδου σπουδές δι'αλληλογραφίας προσφέρονται σε φοιτητές που θέλουν ν'αποκτήσουν επίσημο πτυχίο, αλλά, λόγω, ειδικών συνθηκών (υγεία, απόσταση, υποχρεώσεις οικογενειακές κλπ.) δεν έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν κανονικά. Αυτά τα μαθήματα απευθύνονται επίσης σε κάποιο ευρύτερο κοινό, αποτελούμενο από ενήλικους κυρίως. Περισσότερα από 25.000 άτομα χρησιμοποιούν το σύστημα αυτό. Τα μαθήματα παραδίδονται από:

- * 20 πανεπιστήμια εφοδιασμένα με τμήματα τηλεδιδασκαλίας (το περιεχόμενο των σπουδών και τα χορηγούμενα πτυχία είναι ίδια με εκείνα των κανονικών σπουδών).
- * Το Centre national d' enseignement a distance, που προετοιμάζει υποψηφίους για εισαγωγικές εξετάσεις (διοίκηση, CAPES, agregation) ή προσφέρει εξειδικευμένες γνώσεις (λογιστών, ξένες γλώσσες κλπ).

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΥΡΟΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Πανεπιστήμια.

Οι σπουδές μακράς διάρκειας χωρίζονται σε τρεις διαδοχικές βαθμίδες (cycles) με διετή διάρκεια, που καταλήγουν στην απονομή επίσημου διπλώματος.

1. Η πρώτη βαθμίδα περιλαμβάνει γενικά μαθήματα και χρησιμεύει για τον καλύτερο προσανατολισμό του φοιτητή. Εισάγονται κάτοχοι Baccalaureat.

Οι σπουδές αυτές καταλήγουν στην απονομή του *diplome d' etudes universitaires generales (DEUG)*, που αξιολογεί τις σπουδές και βαθμολογεί την επίδοση.

Η εκπαίδευση περιλαμβάνει γενικά θέματα σε μεγάλη ποικιλία. Ο βασικός σκοπός του DEUG είναι ουσιαστικά η προετοιμασία των κατόχων *baccalaureat* για τις σπουδές μακράς διάρκειας, παράλληλα όμως επιτρέπει σε μερικούς φοιτητές να περατώσουν τις σπουδές τους με την χορήγηση του *diplome d' etudes universitaires scientifiques et techniques (DEUST)*, σε θέματα που ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες με τοπικό ή εθνικό ενδιαφέρον.

Η δεύτερη βαθμίδα περιλαμβάνει επαγγελματική εξειδίκευση, ακαδημαϊκή μόρφωση και σπουδές υψηλού επιπέδου και προετοιμάζει τους φοιτητές για μια υπεύθυνη επαγγελματική ζωή. Οι σπουδές διαρκούν 2-3 χρόνια μετά την απονομή του DEUG και οδηγούν στις εξής μορφές εκπαίδευσης:

* Βασική, επαγγελματική ειδίκευση με σκοπό την απόκτηση της *licence* και της *maitrise (DEUG + 1 χρόνος - licence*

/ licence + 1 χρόνος = maitrise).

- * Επαγγελματική εκπαίδευση που έχει τη μορφή αδιαίρετης τριετίας και οδηγεί στα πτυχία Maitrise de sciences et techniques (MST), Maitrise de science de gestion (MSG) και Maitrise de methodes informatiques appliquees a la gestion (MIAGE).
- * Σπουδές με τη μορφή αδιαίρετης τριετίας που καταλήγουν στην απόκτηση πτυχίων Μηχανικής.
- * Πανεπιστημιακές σπουδές με τη μορφή αδιαίρετης τριετίας που καταλήγουν στο magistere (DEVG ή DUT + 3 χρόνια = magistere).

Το πτυχίο magistere είναι νέο δίπλωμα που καθιερώθηκε το 1985/86 και αποτελεί συνδυασμό βασικών γνώσεων και εισαγωγής στην έρευνα με σκοπό την πρακτική εφαρμογή της στον επαγγελματικό τομέα. Η διαδικασία επιλογής βασίζεται στις μέχρι τώρα επιδόσεις του υποψηφίου και τα εφαρμοζόμενα κριτήρια είναι πολύ αυστηρά. Το magistere αποτελεί πανεπιστημιακό πτυχίο και απονέμεται ύστερα από έγκριση του Υπουργείου. Το 1987 δημιουργήθηκαν 50 κύκλοι σπουδών magistere: 8 στη Νομική, 11 στην Οικονομία και τη Διοίκηση Επιχειρήσεων, 9 στις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες, 1 στην Χωροταξία, 1 στην Χημεία, 5 στα μαθηματικά, 2 στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, 2 στη Γεωλογία, 4 στη Βιολογία, 4 στη Φυσικοχημεία, 1 στη Βιομηχανική Επιστήμη.

3.- Η τρίτη βαθμίδα έχει μεγάλη εξειδίκευση και εκπαιδεύει τους φοιτητές στην έρευνα. Περιλαμβάνει 2 ή και περισσότερα χρόνια προπαρασκευής. Εισάγονται κάτοχοι maitrise ή πτυχίου μηχανικής ή άλλου ανάλογου πτυχίου. Ο

υποψήφιος έχει να επιλέξει ανάμεσα σε δύο δυνατότητες:

- * απόκτηση του *diplome d' etudes superieures specialisees* (DESS) που προϋποθέτει επαγγελματική εκπαίδευση ενός έτους σε συνδυασμό με υποχρεωτική πρακτική άσκηση σε κάποια επιχείρηση (*maitrise* + 1 χρόνος + DESS).
- * απόκτηση *doctorat*, το πρώτο έτος του οποίου καταλήγει στο *diplome d'etudes approfondies* (DEA). (DEA + 2-4 χρόνια = *doctorat*/Δίπλωμα Μηχανικής + DEA + 1 χρόνος = *doctorat*).

4.- Σπουδές μακράς διάρκειας στην Ιατρική Επιστήμη.

Οι σπουδές Ιατρικής, Οδοντιατρικής, Φαρμακολογίας και Βιολογίας, διαιρούνται σε τρεις βαθμίδες που αποτελούνται από ετήσιες περιόδους. Η διάρκειά τους εξαρτάται από την ειδικότητα: χρειάζονται 8-10 χρόνια για την απόκτηση του κρατικού πτυχίου Ιατρικής, 5 για το πτυχίο Οδοντιατρικής και 6 χρόνια για το πτυχίο Φαρμακευτικής.

Στο τέλος του πρώτου έτους γίνεται διαγωνισμός επιλογής. Ο αριθμός των εισακτέων καθορίζεται με υπουργική απόφαση. Στο τέλος της δεύτερης βαθμίδας, νέος διαγωνισμός καθορίζει την εισαγωγή στο *internout en medecine* (νοσοκομειακές σπουδές).

Οι αλλοδαποί φοιτητές είναι υποχρεωμένοι να υποβληθούν σε εξετάσεις στο τέλος του πρώτου έτους, ακόμη και αν έχουν ήδη συμπληρώσει στην πατρίδα τους ένα μέρος των ιατρικών σπουδών.

Σ'αυτές τις εξετάσεις γίνεται πολύ αυστηρή επιλογή, κατά την οποία απορρίπτεται το 80% των υποψηφίων. Όσοι

απορριφθούν έχουν τη δυνατότητα να παρουσιαστούν για μια ακόμη φορά. Στα ιατρικά τμήματα δεν γίνονται δεκτοί ακροατές (auditeurs libres).

B. Grandes ecoles.

Η εισαγωγή στις grandes ecoles (GE), απαιτεί διετή φοίτηση σε classes preparatoires των lycees ή, κατ'εξάιρεση, στις ίδιες της GE. Το Baccalaureat, που είναι απαραίτητο, δεν αρκεί. Ο υποψήφιος πρέπει να υποβάλει αντίγραφα των ελέγχων και εκθέσεις των καθηγητών του της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, έτσι ώστε να γίνει προκαταβολικά η επιλογή για την εισαγωγή στην Prepar.

Οι αλλοδαποί υποψήφιοι, υπόκεινται στους ίδιους κανονισμούς. Μετά τη διετή φοίτηση στο CPGE ή το πανεπιστήμιο, νέες εξετάσεις επιτρέπουν την εγγραφή στο πρώτο έτος της ecole. Υποψήφιοι κάτοχοι maîtrise ή ισότιμου αλλοδαπού πτυχίου, εισάγονται στο δεύτερο έτος του τεχνικού κύκλου.

Σε πολλές ecoles γίνονται δεκτοί αλλοδαποί φοιτητές βάσει ειδικών συμφωνιών με αντίστοιχα πανεπιστήμια ή σχολές του εξωτερικού. Το ίδιο ισχύει και στα πανεπιστήμια. Αλλοδαποί δημόσιοι υπάλληλοι μπορούν να γίνουν δεκτοί σε ειδικά σεμινάρια, διάρκειας 14 μηνών, που οργανώνει η Ecole nationale d' administration (ENA).

Οι Ecoles απονέμουν τα εξής πτυχία:

- * Diplome d'ingenieur, αναγνωρισμένο από την Επιτροπή Πτυχίων Μηχανικών.

Απαιτούνται πενταετείς σπουδές (2 χρόνια προπαρασκευαστικά και 3 χρόνια εκπαίδευσης),

- * Diplome de haut enseignement commercial, η αξία του οποίου εξαρτάται από το κύρος της σχολής, ειδικά αν έχει επίσημη (1 έτος προπαρασκευαστικό και 3 χρόνια φοίτηση στην ecole).
- * Maitrise, agregation και doctorat, (ειδικόι ecoles normales superieures),
- * Diplome de mastere, που ισχύει από το 1986 και είναι αντίστοιχο με το πανεπιστημιακό magistere, αλλά και με τα αμερικανικά πτυχία MBA και MS. Το πτυχίο αυτό απονέμεται ύστερα από εξειδικευμένες σπουδές ενός έτους.

Γ. Instituts d' etudes politiques (IEP).

Κάθε IEP απονέμει δικό του πτυχίο και οι κάτοχοι των πτυχίων αυτών μπορούν να λάβουν μέρος στις εισαγωγικές εξετάσεις της Ecoles nationale d' administation (ENA). Μερικοί συνεχίζουν τις σπουδές σε πανεπιστήμια για την απόκτηση πτυχίου DESS, DEA, ή doctorat.

Το Institut d' etudes politiques στο Παρίσι προσφέρει σε αλλοδαπούς φοιτητές ειδικές ετήσιες σπουδές για την απόκτηση του certificat d' etudes politiques.

Για να εισαχθεί ο φοιτητής στην πρώτη βαθμίδα σπουδών (premier cycle) θα πρέπει να υποβληθεί σε εξετάσεις για να διαπιστωθεί αν το επίπεδο των γνώσεών του της γαλλικής είναι επαρκές για τις σπουδές που θα παρακολουθήσει.

Απαλλάσσονται των εξετάσεων αυτών οι κάτοχοι απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (baccalaureat), εφόσον το μεγαλύτερο μέρος των εξετάσεων που έδωσαν για να το αποκτήσουν έγινε στη γαλλική γλώσσα.

Το απαιτούμενο επίπεδο γνώσεως της γλώσσας είναι το DALF.

Για την εισαγωγή στη δεύτερη και τρίτη βαθμίδα ο υποψήφιος εξετάζεται από το οικείο πανεπιστήμιο, σύμφωνα με τον κανονισμό του, για να διαπιστωθεί το επίπεδο των γνώσεών του στη γλώσσα.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ (GERMANY)

Η Ομοσπονδική Δημοκρατία της Γερμανίας (ΟΔΓ), αποτελείται από τα ομόσπονδα κράτη της Βάδης-Βυτεμβέργης και της Βαυαρίας, της Βρέμης, του Αμβούργου, της Έσσης, της Κάτω Σαξωνίας, της Ρηνουανίας-Βεστφαλίας, της Ρηνανίας-Παλατινάτου, του Σαάρ, του Σλέβια-Χολστάϊν και του Βερολίνου, που διέπεται από ειδικό καθεστώς.

Οι αρμοδιότητες για την πολιτική και το σχεδιασμό της εκπαίδευσης προσδιορίζονται από την ομοσπονδιακή μορφή του κράτους. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της χώρας, τα ομόσπονδα κράτη είναι αρμόδια για το εκπαιδευτικό σύνταγμα, ενώ η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση είναι αρμόδια για ορισμένους, πολύ συγκεκριμένους τομείς, όπως το διάταγμα που καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές της εκπαιδευτικής πολιτικής, την προαγωγή της έρευνας, την οικονομική ενίσχυση των φοιτητών κλπ.

Τύποι εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στην ΟΔΓ υπάρχουν πάνω από 200 επίσημα αναγνωρισμένα ΕΙ, δημόσια ή ιδιωτικά, που ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Πανεπιστήμια, technische Universitaten/Hochschulen, Gesamthochschulen και άλλα ειδικά ΕΙ, όπως π.χ. ιατρικά ΕΙ, γυμναστικές ακαδημίες και παιδαγωγικά ΕΙ, κ.λ.π.

2. ΕΙ καλών τεχνών και μουσικής.

3. Fachhochschulen.

Τα πρώτα προσφέρουν σπουδές στους κλάδους της Φιλολογίας και της Νομικής Επιστήμης, των Οικονομικών και της Κοινωνιολογίας κ.λ.π.

Σε δύο από τα ομόσπονδα κράτη, τα Universitaten-Gesamthochschulen προσφέρουν σπουδές του επιστημονικού κυρίως κλάδου και λιγότερο του καλλιτεχνικού.

Η διάρκεια των σπουδών και το είδος των απολυτηρίων εξετάσεων ποικίλλουν στα διάφορα ΕΙ.

Τα Kust-und Musikhochschulen και τα αντίστοιχα τμήματα των πανεπιστημίων και της Gesamthochschulen προπαρασκευάζουν τους φοιτητές στα διάφορα καλλιτεχνικά επαγγέλματα και τη μουσική.

Σκοπός των Fachhochschulen είναι να εκπαιδεύσουν τους φοιτητές σε επαγγέλματα για τα οποία απαιτούνται

επιστημονικές γνώσεις ή καλλιτεχνικές ικανότητες, με την εφαρμογή διδασκαλίας προσανατολισμένης στην επαγγελματική κατάρτιση και βασισμένη σε επιστημονικές ή καλλιτεχνικές εφαρμογές. Εκπαιδεύουν, ύστερα από σχετικά σύντομες σπουδές, μηχανικούς, οικονομολόγους κ.λ.π. Κατ'αρχήν οι μεταγραφές από μια Fachhochschulen σ'ένα πανεπιστήμιο ή και αντίθετα είναι δυνατές, εφόσον έχει συμπληρωθεί το Grundstudium (βασική εκπαίδευση, που συνήθως διαρκεί 4 εξάμηνα).

Εκτός από τα προαναφερθέντα δημόσια ΕΙ, υπάρχουν κάποιες ειδικές μορφές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (π.χ. οι Στρατιωτικές Σχολές και Fachhochschulen που είναι ενσωματωμένα στη δημόσια διοίκηση).

Οργάνωση και κύρος των σπουδών.

Το ακαδημαϊκό έτος χωρίζεται, σε όλα τα ΕΙ, σε δύο εξάμηνα, το χειμερινό και το θερινό. Δεν επιτρέπεται η έναρξη των μαθημάτων αδιακρίτως στο χειμερινό ή το θερινό εξάμηνο.

Στις τεχνικές σπουδές, ειδικότερα, καθώς και σ'εκείνες των Φυσικών Επιστημών, τα μαθήματα αρχίζουν στα περισσότερα ΕΙ μόνο με το χειμερινό εξάμηνο.

Το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο πρέπει να περατωθούν οι σπουδές κάθε κλάδου κανονίζεται από τον κανονισμό της Σχολής.

Στα πανεπιστήμια, το διάστημα αυτό είναι συνήθως 8-9 εξάμηνα. Οι σπουδές της Ιατρικής διαρκούν έξι έτη, στα

οποία περιλαμβάνεται και πρακτική άσκηση που διαρκεί ένα έτος.

Οι φοιτητές των Fachhochschulen οφείλουν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους μέσα σε 6-7 εξάμηνα, στα οποία δεν περιλαμβάνεται η πρακτική άσκηση.

Οι διάφοροι κλάδοι χωρίζονται συνήθως σε δύο μέρη: Το πρώτο (Grundstudium) περατώνεται με ενδιάμεσες εξετάσεις (Zwischenprüfungen), ενώ το δεύτερο (Hauptstudium) με τις πτυχιακές εξετάσεις.

Ανάλογα με το είδος των σπουδών, οι εξετάσεις μπορεί να είναι κρατικές ή πανεπιστημιακές, ενώ οι φοιτητές του θεολογικού κλάδου πρέπει να υποβληθούν σε συμπληρωματικές εκκλησιαστικές εξετάσεις.

Υποψηφιότητα στις πτυχιακές εξετάσεις γίνεται δεκτή μόνο μετά την απόκτηση του ενδιάμεσου πτυχίου.

Σε μερικούς κλάδους, οι σπουδές περατώνονται με τη λεγόμενη Staatsprüfung (κρατική εξέταση), με κριτήρια που καθορίζονται από την Πολιτεία. Στις εξετάσεις αυτές υποβάλλονται υποψήφιοι γιατροί, κτηνίατροι και άλλοι.

Σύμφωνα με το νόμο, αρμόδια για τις πτυχιακές εξετάσεις είναι τα ΕΙ.

Τα σημαντικότερα πτυχία είναι το Diplom, το Magister και το Doctor.

Το Diplome απονέμεται στους κλάδους των Οικονομικών, των Θετικών και των Κοινωνικών Επιστημών. Οι σπουδές είναι εξειδικευμένες και αφορούν συγκεκριμένο θέμα.

Σπουδές που αναφέρονται στις Ανθρωπιστικές, Γλωσσικές, Κοινωνικές ή Οικονομικές Επιστήμες καταλήγουν σε εξετάσεις

για την απονομή του τίτλου του Magister. Αυτές οι σπουδές παρέχουν τη δυνατότητα συνδυασμού διαφόρων θεμάτων.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές στα πανεπιστήμια, τις Technische Universitäten/Hochschulen, τις παιδαγωγικές ακαδημίες και τις Gesamthochschulen για την απόκτηση διδακτορικού τίτλου (Promotion) είναι δυνατές μόνο μετά το Staatsexamen, την Diplom prüfung ή την Magisterprüfung.

Για να γίνει δεκτή μια υποψηφιότητα για Promotion απαιτούνται ιδιαίτερα καλές επιδόσεις και, αν εξαιρέσουμε τον ιατρικό κλάδο, ο αριθμός των υποψηφίων για διδακτορικό δίπλωμα είναι σχετικά μικρός στην ΟΔΓ.

Προϋπόθεση για την απόκτηση του διδακτορικού τίτλου είναι η υποβολή διατριβής για την οποία απαιτούνται μεταπτυχιακές σπουδές 2 - 4 ετών και προφορικές εξετάσεις. Ο υποψήφιος πρέπει να έχει φοιτήσει επί δύο, τουλάχιστον, εξάμηνα στο αντίστοιχο ΕΙ. Η αρμόδια πανεπιστημιακή Σχολή (Fakultät) κρίνει αν, ακαδημαϊκός τίτλος που αποκτήθηκε στο εξωτερικό, καλύπτει τις προϋποθέσεις για την υποβολή υποψηφιότητας για διδακτορικό τίτλο. Όλα τα θέματα που έχουν σχέση με την Promotia, ρυθμίζονται από την Promotion-sordnung της αντιστοιχης Σχολής ή Τμήματος.

Οι κλάδοι σπουδών που παρέχονται στα Fachhochschulen αντιστοιχούν, εν μέρει, με εκείνους των πανεπιστημίων ή άλλων ΕΙ, με τη διαφορά ότι οι σπουδές εδώ έχουν πρακτικότερο προσανατολισμό, διαρκούν λιγότερο και, πολύ συχνά, τα αναγκαία εξάμηνα πρακτικής άσκησης είναι ενσωματωμένα στις σπουδές.

Οι σπουδές στις Fachhochschulen περατώνονται με πτυχιακές εξετάσεις για την απονομή του αντίστοιχου διπλώματος.

Πολλά ΕΙ προσφέρουν συμπληρωματικές ή μεταπτυχιακές σπουδές, που είναι δυνατό να οδηγήσουν στην απόκτηση ανώτερου ακαδημαϊκού τίτλου.

Τα ακόλουθα ΕΙ προσφέρουν τις αντίστοιχες σπουδές:

- Το Πανεπιστήμιο του Mannheim σπουδές που συνδυάζουν και έρευνα στον κλάδο των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.
- Το Πανεπιστήμιο του Trier σπουδές για τον Καναδά.
- Η Fachhochschulen του Reutlingen σπουδές πάνω στο διεθνές μάρκετινγκ.
- Τα Πανεπιστήμια της Βόννης, του Giessen, του Munster και του Tubingen, τμήματα έρευνας για αλλοδαπούς πτυχιούχους της Νομικής.
- Τα Πανεπιστήμια του Kaiserslautern και του Trier, τμήματα μελέτης του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο

3ο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΔΙΑΦΟΡΕΣ Τ.Ε. ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ-ΓΑΛΛΙΑ-ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

Υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές στο χώρο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ανάμεσα στη χώρα μας και στις χώρες Αγγλία, Γαλλία και Γερμανία. Αν θα θέλαμε να εντοπίσουμε μερικές θα λέγαμε τις εξής:

Σε ότι έχει σχέση με τις εισαγωγικές εξετάσεις στα ΕΙ, στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά κανόνα δεν υπάρχουν εισαγωγικές εξετάσεις, δεν αποκλείεται όμως ορισμένες σχολές να θελήσουν να εξετάσουν τις γλωσσικές γνώσεις του υποψηφίου.

Στη Γαλλία, προϋπόθεση για την εισαγωγή στα Πανεπιστήμια και τις grandes ecoles είναι το baccalaureat (απολυτήριο γαλλικού σχολείου) που απονέμεται με την περάτωση των etudes secondaires (δευτεροβάθμιες σπουδές). Μαθητές κάτοχοι του baccalaureat μπορούν είτε να προσανατολισθούν προς το σύστημα της αυστηρής επιλογής που εφαρμόζεται στις ecoles, είτε να προτιμήσουν την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, κατά την οποία η επιλογή των ικανοτέρων θα γίνεται με την πάροδο των ετών και τη διδασκαλία θεμάτων με προοδευτική δυσκολία.

Προϋπόθεση για την εισαγωγή στα Γερμανικά Πανεπιστήμια αποτελεί η allgemeine Hochschulreife, ή αναγνωρισμένο ισότιμο δευτεροβάθμιο απολυτήριο του εξωτερικού. Η καλή γνώση της γερμανικής γλώσσας αποτελεί προϋπόθεση παράλληλη

με ύπαρξη απολυτηρίου. Στην Ομοσπονδιακή Γερμανία υποστηρίχθηκε ότι εάν συστηματικά επιλέγονται μόνο οι καλύτεροι μαθητές για την ανώτατη εκπαίδευση, αυτό αντίκειται στο συνταγματικό δικαίωμα στην παιδεία των μαθητών που έχουν χαμηλότερο βαθμό στο απολυτήριό τους. Έτσι προτάθηκε από τους ομοσπονδιακούς Υπουργούς Παιδείας ένα σύστημα επιλογής σε πειραματικό στάδιο για ένα διάστημα 3 χρόνων στις σχολές ιατρικής και σύμφωνα με το οποίο οι υποψήφιοι χωρίζονται σε πέντε ομάδες, στις οποίες αντιστοιχεί ένα ορισμένο ποσοστό εισαγομένων:

- α) 25% των θέσεων θα δοθούν στους ξένους φοιτητές και τους διπλωματούχους της τριτοβάθμιας μη πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- β) 20% σε αυτούς που είναι γραμμένοι σε έναν κατάλογο αναμονής από προηγούμενο σύστημα επιλογής, ποσοστό που με βαθμιαία μείωση φτάνει στο 0%.
- γ) 10% σε όσους έχουν τους υψηλότερους βαθμούς στο απολυτήριό τους.
- δ) 20-30% σε αυτούς που θα επιτύχουν τα καλύτερα αποτελέσματα σε ειδικά τεστ και
- ε) 15% που θα αυξηθεί προοδευτικά στο 35% των θέσεων, θα διατεθούν με κλήρωση, στην οποία θα μετέχουν και υποψήφιοι με χαμηλούς βαθμούς.

Στη Γαλλία γίνονται σπουδές με αλληλογραφία Πανεπιστημιακού επιπέδου, σπουδές δι' αλληλογραφίας προσφέρονται σε φοιτητές που θέλουν να αποκτήσουν επίσημο πτυχίο αλλά λόγω ειδικών συνθηκών (υγεία, απόσταση,

υποχρεώσεις, οικογένεια κ.λ.π.) δεν έχουν τη δυνατότητα να φοιτήσουν κανονικά.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν 46 Πανεπιστήμια, στα οποία περιλαμβάνεται το Open University, που προσφέρει σπουδές με αλληλογραφία σε άτομα που είναι ως επί το πλείστον, μόνιμοι κάτοικοι της χώρας, και το Πανεπιστήμιο του Buckingham που δεν χρηματοδοτείται από την κυβέρνηση, διότι συντηρείται από προσφορές ιδιωτών και τα δίδακτρα των φοιτητών.

Στη Γερμανία προσφέρονται σπουδές με αλληλογραφία, ήδη από το 1975. Πρώτη γερμανική Fernuniversität - Gesamthochschule (πανεπιστήμιο φοίτησης με αλληλογραφία) στην πόλη Hagen (Βεστφαλία) πρόσφερε τη δυνατότητα απόκτησης πτυχίου ΕΙ σε επτά κλάδους.

Τα πανεπιστήμια είναι ανεξάρτητοι αυτοδιοικούμενοι οργανισμοί. Παρά το γεγονός ότι κύριος χρηματοδότης είναι η Κυβέρνηση δεν υπάγονται σε κανένα υπουργείο. Τα δικαιώματα και προνόμιά τους απορρέουν από το Royal Charter (Βασιλική Ιδρυτική Πράξη) και τις Πράξεις του Κοινοβουλίου.

Οποιαδήποτε μεταβολή στο καταστατικό τους οφείλεται σε δική τους πρωτοβουλία. Η πρόταση υποβάλλεται στο Στέμα που προχωρεί στις ανάλογες ενέργειες μέσω του Privy Council. Οι αποφάσεις που αφορούν τους ακαδημαϊκούς τίτλους και τις προϋποθέσεις απονομής τους, είναι αποκλειστικό δικαίωμα των πανεπιστημίων. Επίσης αποφασίζουν ποιοί φοιτητές θα εισαχθούν και διορίζουν το διδακτικό προσωπικό.

Αρμόδιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στη Γαλλία είναι αποκλειστικά το Υπουργείο Παιδείας. Συναρμόδια στη διοίκηση

ορισμένων κρατικών Ε.Ι. ή στον έλεγχο ΕΙ που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα μπορεί να είναι και άλλα Υπουργεία, όπως Άμυνας, Γεωργίας, Δημόσιας Υγείας κ.λ.π.

Στη Γαλλία ιδιωτικά ΕΙ με έδρα το Παρίσι, τη Lille, τη Lyon, την Angers και την Toulouse αναγνωρισμένα από το Υπουργείο Παιδείας, παρέχουν εκπαίδευση πανεπιστημιακού επιπέδου, το ίδιο αναγνωρισμένα είναι και στη Γερμανία.

Στη Γαλλία καί πάλι μια μορφή εκπαίδευσης που παρέχεται από τα πανεπιστήμια και τις ecoles επιτρέπει στους εργαζόμενους να παρακολουθούν βραδυνές σπουδές με ειδικά οργανωμένα προγράμματα. Το πρόγραμμα αυτό είναι κάτι ανάλογο με την επανερχόμενη ή περιοδική εκπαίδευση που έχουν υιοθετήσει πολλά Δυτικοευρωπαϊκά κράτη.

Σύμφωνα με αυτό. οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, θα κατευθύνονται προς την αγορά εργασίας, ενώ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα προσέρχονται μια ή περισσότερες φορές στη διάρκεια της ζωής τους, οι ενήλικοι, έχοντας ήδη αποκτήσει επαγγελματική εμπειρία. Διαγράφηκε και ο μηχανισμός "προικοδότησης" με ένα αριθμό ετών εκπαίδευσης που θα μπορεί να "ξοδεύει" ο καθένας όποτε θελήσει. Ένα τέτοιο σύστημα προϋποθέτει ριζική αναμόρφωση και του σχολείου: π.χ. αλλαγές στις δομές, στο περιεχόμενο των μαθημάτων, στις μεθόδους.

Επίσης, σε ότι έχει σχέση με την ισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών για τα δύο φύλα που ήταν το θέμα μιας διάσκεψης Ευρωπαϊκών Υπουργών Παιδείας, υπογραμμίστηκε το ότι η τυπική ισότητα δεν εξασφαλίζει την ουσιαστική ισότητα και προτάθηκε να συσταθούν ειδικοί μηχανισμοί και

κίνητρα για την είσοδο των γυναικών στις σχολές που οδηγούν σε επαγγέλματα που κυριαρχούν οι άνδρες ή και το αντίθετο.

Αν θελήσει κανείς να πάρει μια ιδέα για το τί γίνεται και τί κυοφορείται στις διάφορες γειτονιές του κόσμου, εμπειρίες και προτάσεις που εξισορροπούν ή που αναιρούν η μια την άλλη θα ήταν σωστό να δούμε την πολυπλοκότητα και τον πλούτο που παρουσιάζει η εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Η κάθε μία τους είναι ενταγμένη στο χώρο και στο χρόνο, προσδιορισμένη ιστορικά και κοινωνικά, αποτέλεσμα συγκεκριμένων διαδικασιών και κατά συνέπεια ανοικτή στο μέλλον.

Οι ματιές σε ότι γίνεται έξω από την πόρτα μας στον εκπαιδευτικό τομέα δεν μας παρέχουν στις προσπάθειές μας να αλλάξουμε τη δική μας πραγματικότητα.

Έτσι συμπεραίνουμε ότι μια από αυτές τις ιδιαιτερότητες που είδαμε παραπάνω αν εφαρμοστεί στην Ελλάδα να μην αποδώσει τόσο καλά αποτελέσματα λόγω της διαφοράς στις εκπαιδευτικές συνθήκες.

Γενικά Προβλήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Είναι γνωστό ότι στο χώρο της Εκπαίδευσης και ειδικότερα της Τριτοβάθμιας, υπάρχει μια χρόνια και βαθιά κρίση στην οποία καμιά από τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις του παρελθόντος δεν κατόρθωσε να δώσει μια ορθολογική διέξοδο και προοπτική εναρμονισμένη με τις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της χώρας.

Η κρίση αυτή τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται ιδιαίτερα



οξυμένη και εκδηλώνεται με δύο κύριες μορφές, οι οποίες δεν είναι άσχετες φυσικά μεταξύ τους.

Οι σπουδαστές, οι εκπαιδευτικοί, οι απόφοιτοι και όλοι γενικά οι ενδιαφερόμενοι εκδηλώνουν έντονη αντίθεση με την κατάσταση που υπάρχει σήμερα και η οποία φτάνει μέχρι την πλήρη άρνηση.

Το γεγονός αυτό και μόνο διογκώνει την έλλειψη εμπιστοσύνης που έχει ένα μεγάλο μέρος της Ελληνικής κοινωνίας απέναντι ειδικά στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση (η οποία αντιμετωπίζει πολλά και ιδιαίτερα προβλήματα), ενισχύοντας την απροθυμία προσέλευσης σ'αυτή και οδηγώντας σε παραμορφωτικά φαινόμενα και επιπλοκές σε όλες τις βαθμίδες και όλους τους τύπους του εκπαιδευτικού συστήματος.

Γενικά η Τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν συμβάλλει στο βαθμό που πρέπει στην τεχνολογική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας και μάλιστα σε μια εποχή που η χώρα έχει άμεσες ανάγκες αφού προσανατολίζεται στην πορεία της συνολικής και αυτοδύναμης ανάπτυξης.

Όλες σχεδόν οι κοινωνικές και πολιτικές πλευρές τόσο στο παρελθόν όσο και σήμερα, έχουν δεχθεί και έχουν αναφερθεί στην ύπαρξη της κρίσης της Εκπαίδευσης, στην αδυναμία της ν'ανταποκριθεί στο ρόλο της και στην αναγκαιότητα αλλαγής και επαναπροσανατολισμού της.

Χαρακτηριστικό όμως είναι, ότι ενώ βρισκόμαστε μπροστά σ'ένα οξυμένο και μεγάλης σημασίας πρόβλημα, τόσο από εκπαιδευτική όσο και από κοινωνικοοικονομική πλευρά, ένα πρόβλημα που η λύση του προϋποθέτει απαραίτητα την

ορθολογική ανάλυση και μελέτη όλων των στοιχείων που το συνθέτουν και κυρίως την προγραμματισμένη σύνθεσή του με την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας και με τις άμεσες και τις μακροπρόθεσμες παραγωγικές ανάγκες, οι λύσεις που δόθηκαν, ήταν απρογραμμάτιστες και αντιφατικές.

Παράλληλα οι προτάσεις που έγιναν δεν καταφέρνουν να είναι συνολικές, συγκεκριμένες και συσχετισμένες με τις ανάγκες και τις ιδιομορφίες της χώρας μας. Πολλές φορές μάλιστα οι απόψεις αυτές πέρα από τον αποσπασματικό τους χαρακτήρα, περισσότερο ήταν προσαρμοσμένες στον να εκφράσουν κλαδικά ή και συντεχνιακά αιτήματα που αναπτύχθηκαν κύρια λόγω της αντιφατικής κατάστασης που διαμορφώθηκε στο παρελθόν, παρά στο να δώσουν μια επεξεργασμένη και προγραμματισμένη προοπτική.

Έτσι η αποτυχία όλων των μέχρι σήμερα εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης οποιασδήποτε μελέτης και προγράμματος σύνδεσης με τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της απουσίας συνολικών και επεξεργασμένων προτάσεων, της ύπαρξης συμφερόντων και αντιλήψεων και την τάση εκμετάλλευσής τους.

Σε άλλες χώρες ένα από τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών συστημάτων στη μεταπολεμική περίοδο είναι ο συνεχής προβληματισμός και οι ανακατατάξεις για την προσαρμογή τους στα σύγχρονα κοινωνικοοικονομικά, τεχνολογικά-επιστημονικά και πολιτιστικά δεδομένα.

Στη χώρα μας το εκπαιδευτικό σύστημα παρακολούθησε και αντικατόπτρισε όλη τη στρεβλή και αντιφατική πορεία της χώρας στον οικονομικό και κοινωνικό χώρο.

Κατά κύριο λόγο, πραγματοποιήθηκε μια ποσοτική ανάπτυξη του συστήματος με τη γενίκευση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και τη διερεύνηση της Τριτοβάθμιας, χωρίς παράλληλα να υπάρξει εκπαιδευτικός προσανατολισμός, κατάλληλη εκπαιδευτική οργάνωση και υποδομή. Δεν εξασφαλίστηκε έτσι ποιοτικά το επίπεδο και το περιεχόμενο των σπουδών και δεν συνδέθηκε η ανάπτυξη της εκπαίδευσης με τις πραγματικές οικονομικές και κοινωνικές εναλλαγές της χώρας.

Αν θα θέλαμε να εντοπίσουμε σε γενικές γραμμές τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα καταλήγαμε στα εξής:

1) Η οργανωτική δομή και λειτουργία των ΕΙ. Φυσικά το πρόβλημα αυτό είναι διαφορετικό σε διάφορα σημεία, είτε αναφέρεται στα ΤΕΙ, είτε στα ΑΕΙ. Οι διατάξεις των νόμων αυτών είναι κάπου αναχρονιστικές, γραφειοκρατικές και σε πολλά σημεία υπερβολικές. Παλαιότερα για την σύνταξη των νόμων αυτών βασιστήκαμε στο πνεύμα και την πανεπιστημιακή εμπειρία που επικρατούσε την εποχή εκείνη στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και τα αποτελέσματα φυσικά ήταν αρνητικά. Στην Ευρώπη τα εκπαιδευτικά συστήματα και προγράμματα σπουδών ακολούθησαν τις σημερινές απαιτήσεις της κοινωνίας, της επιστήμης και της τεχνολογίας. Στη χώρα μας, με τις πρόσφατες προσπάθειες με τους νόμους πλαίσια, έγινε μια πιο ουσιαστική προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή, όμως παρόλα αυτά δεν αντιμετωπίζονται σφαιρικά με επιτυχία τα ουσιαστικά και διαρθρωτικά προβλήματα των ΕΙ, με αποτέλεσμα

τις συνεχείς διαμαρτυρίες για το θέμα αυτό.

Κύριο χαρακτηριστικό είναι το χαμηλό επίπεδο διοίκησης, το οποίο οφείλεται στην πολυπλοκότητα και δυσκινησία της ελληνικής γραφειοκρατίας. Πρέπει να συνειδητοποιηθεί ότι τα ΑΕΙ και ΤΕΙ είναι πολύπλοκοι και πολυδάπανοι οργανισμοί και η οργάνωσή τους δεν είναι δυνατόν να στηρίζεται σε ξεπερασμένες ή έστω προβληματικές δομές. Τα περιορισμένα μέσα που έχουν στην διάθεσή τους και η κοινωνική ζήτηση για ανώτερη εκπαίδευση δεν μας επιτρέπουν την σπατάλη τόσο οικονομικών όσο και ανθρώπινων πόρων. Πρέπει τέλος να γίνει συνείδηση ότι οποιεσδήποτε μεταρρυθμίσεις στο γενικότερο τομέα των σπουδών θα είναι χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα αν δεν συνδιαστούν με βαθιές αλλαγές στην οργανωτική δομή και λειτουργία των ΕΙ.

2) Το περιεχόμενο και η ποιότητα της τριτοβάθμιας παιδείας δεν ανταποκρίνεται στις εξελίξεις της επιστήμης και τις σημερινές και αυριανές ανάγκες της Ελληνικής κοινωνίας. Πέρα από το χαμηλό επίπεδο σπουδών, πολλοί σύγχρονοι κλάδοι των επιστημών, των γραμμάτων και των τεχνών είναι είτε υποανάπτυκτοι είτε ανύπαρκτοι στη χώρα μας. Η διεθνής τάση και εμπειρία δείχνουν πως οι κλάδοι αυτοί θα διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο στην παραπέρα πρόοδο της κοινωνίας.

Ειδικότερα οι κλάδοι των κοινωνικών, ανθρωπιστικών, πολιτικών, βιοεπιστημών και τεχνολογικών επιστημών, δεν είναι δυνατό να καθυστερήσει άλλο χωρίς σοβαρές συνέπειες, πάνω στη δομή και εξέλιξη της νεοελληνικής κοινωνίας. Είναι καιρός η ελληνική πολιτεία να προβληματιστεί πάνω στο θέμα

της ηγεσίας που θα έχει ο τόπος το 2000. Αν σκεφτούμε πως μας χωρίζουν από αυτή την ημερομηνία μόνο λίγα χρόνια, εύκολα καταλαβαίνουμε ότι οι σημερινοί φοιτητές και οι μαθητές των λυκείων θα αποτελέσουν στο τέλος του αιώνα αυτού την πολιτική, πνευματική, οικονομική και κοινωνική ηγεσία της χώρας. Όπως είναι γενικά παραδεκτό ότι η γνώση και η μόρφωση και βασικά οι ικανότητες ηγεσίας προσδιορίζονται αποφασιστικά από τις διαστάσεις του εκπαιδευτικού συστήματος και ειδικότερα του συστήματος της ανώτατης εκπαίδευσης ενός τόπου.

Ιδιαίτερα στο χώρο των ΑΕΙ, παρουσιάζεται το πρόβλημα χαμηλού επιπέδου σπουδών στο χώρο των οικονομικών και κοινωνικών επιστημών. Η πλειοψηφία των φοιτητών σπουδάζει σε αυτοτελή ιδρύματα της μιας σχολής. Με τα σημερινά δεδομένα αυτό είναι αντιεπιστημονικό και αναχρονιστικό. Είναι ανάγκη οι σχολές αυτές να ενταχθούν ή να εξελιχθούν σε Πανεπιστημιακά συγκροτήματα.

Οι μεγάλες ελλείψεις σε κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εκπαιδευτικό εξοπλισμό, αποτελούν σοβαρό εμπόδιο για την βελτίωση της στάθμης των σπουδών και την εξυπηρέτηση του σημερινού ενεργού φοιτητικού και σπουδαστικού πληθυσμού. Σοβαρές κυρίως ελλείψεις, έχουμε σε εργαστήρια, βιβλιοθήκες και γενικά μηχανολογικό εξοπλισμό, που αποτελούν σοβαρά εμπόδια για την κατανόηση της διδασκαλίας, την έρευνα και τον πειραματισμό των σπουδαστών, που είναι βασικά όλα αυτά για την ποιοτική και ποσοτική επέκταση του συστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επίσης, μεγάλο πρόβλημα αντιμετωπίζουμε με τις κτηριακές εγκαταστάσεις που προορίζονται για την διαμονή των φοιτητών. Είναι πολύ μικρός ο αριθμός των εγκαταστάσεων αυτών με αποτέλεσμα οι περισσότεροι σπουδαστές να καταφεύγουν στην ενοικίαση σπιτιών ή δωματίων με μεγάλο ενοίκιο και τις συνέπειες που έχει κάτι τέτοιο, την δαπάνη πολλών χρημάτων κατά την διάρκεια των σπουδών τους εκεί.

4.- Ιδιαίτερο πρόβλημα αντιμετωπίζουν ορισμένες σχολές των ΤΕΙ με το θέμα της σίτισης. Επειδή δεν λειτουργούν οι Σπουδαστικές λέσχες. Αυτό κατά ένα μεγάλο ποσοστό έχει εκλείψει από τα Πανεπιστήμια με την κάρτα σίτισης, χωρίς όμως να είμαστε σε θέση να πούμε πως το κόστος και οι δαπάνες για αυτό το θέμα είναι αρκετές, ή καλύπτουν τις ανάγκες. Επίσης ένα άλλο ιδιαίτερο πρόβλημα των ΤΕΙ είναι η αμοιβή κατά την διάρκεια της πρακτικής άσκησης, η οποία είναι πολύ μικρή σε σχέση με τις ώρες απασχόλησης και οι θέσεις οι οποίες δεν καλύπτονται από το δημόσιο τομέα, έτσι οι σπουδαστές τις περισσότερες φορές υποχρεώνονται να βρουν μια θέση στον ιδιωτικό τομέα για να κάνουν την πρακτική τους άσκηση.

5.- Η ποσοτική ανεπάρκεια και η ποιοτική σύνθεση του διδακτικού προσωπικού είναι προβλήματα επίσης πιεστικά. Η σωστή αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών θεωρείται σαν προϋπόθεση για κάθε σοβαρή προσπάθεια εκσυγχρονισμού και αναδόμησης του πανεπιστημιακού συστήματος.

Είναι μεγάλος ο αριθμός των κενών θέσεων καθηγητών και γενικότερα του διδακτικού προσωπικού. Η αναλογία μαθητών-

καθηγητών έχει τεράστια διαφορά και σε πολλές σχολές φτάνει η κάλυψη των θέσεων του διδακτικού προσωπικού να λογαριάζεται στο 60%, που σημαίνει πως το 1/3 των θέσεων είναι κενές. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ποιοτική ταυτότητα κάθε εκπαιδευτικού, γιατί είναι γεγονός πως αποτελεί βασική προϋπόθεση για την συνολική αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Σημαντικό είναι για καλύτερα αποτελέσματα ο εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίζει εξίσου καλά και το πώς θα διδάξει αλλά και το τί θα διδάξει. Επίσης ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε στο θέμα προσωπικού, είναι η εκπαίδευσή τους στο εξωτερικό.

6.- Ένας μεγάλος αριθμός σπουδαστών, αναγκάζεται τις περισσότερες φορές να σπουδάσει σε ιδρύματα του εξωτερικού, έχοντας να αντιμετωπίσει τα τόσα προβλήματα, όμως έτσι χάνεται και πολύτιμο συνάλλαγμα και πνευματικά κεφάλαια, από την πατρίδα μας και ιδιαίτερα στην περίπτωση που οι σπουδαστές γίνονται επιστήμονες επιτυχημένοι ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό.

Η μέθοδος διδασκαλίας και η εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική φιλοσοφία είναι έντονα αναχρονιστικές. Βέβαια αυτό το πρόβλημα δεν είναι και τόσο έντονο, ιδιαίτερα στο χώρο των ΤΕΙ, μια και τα τμήματα αποτελούνται από πολύ λιγότερα άτομα και ο καθηγητής βρίσκεται τις περισσότερες φορές στο επίπεδο των σπουδαστών και όχι σε θέση υπεροχής, ή στην έδρα όπως συνεχίζεται ακόμη και σήμερα σε πολλές σχολές του Πανεπιστημίου. Η μεγάλη αναλογία και η αριθμητική σχέση ανάμεσα σε καθηγητή και μαθητή κυμαίνεται

1:400 ή 1:200 με αποτέλεσμα την έλλειψη επικοινωνίας και φροντιστηριακής εργασίας. Φυσικά αυτό το πρόβλημα είναι άμεση συνέπεια της έλλειψης εργαστηρίων, βιβλιοθηκών και γενικότερα εγκαταστάσεων για την σπουδή της επιστήμης, της καλλιέργειάς της και της ανάπτυξης της επιστημονικής έρευνας.

Η μέθοδος που συνήθως ακολουθούν στο διδακτικό τους έργο οι ακαδημαϊκοί δάσκαλοι είναι αγόρευση από την υψηλή, τη δυσπρόσιτη καθέδρα, μπροστά σε πυκνό ακροατήριο που ακούει τα σοφά ρήματα με μακάρια αδράνεια -μελέτη κατ'οίκον σε τακτά χρονικά διαστήματα από "σημειώσεις" όσο γίνεται λακωνικές- και εξετάσεις αλλεπάλληλες επάνω σε προκαθορισμένη ύλη, δοκιμασία συνήθως ολιγόλεπτη που κατά την αίσια έκβαση της απολήγει στο περιπόθητο "χαρτί". Έτσι όμως δεν μαθαίνεται η επιστήμη. Πρέπει να αλλάξει ριζικά και το γρηγορότερο το σύστημα της διδασκαλίας. Να σταματήσουν οι αγορεύσεις και να καθιερωθεί η σocraticή μέθοδος της προσωπικής επαφής, του διαλόγου και της συνεργασίας δασκάλου και μαθητή, μέσα στην βιβλιοθήκη, στο εργαστήριο, στην κλινική, στο τραπέζι της κοινής έρευνας. (βλ.: Η παιδεία, το μεγάλο μας πρόβλημα, Επ. Παπανουτσου).

8.- Οι δαπάνες και το χαμηλό ύψος τους είναι ιδιαίτερο και το σημαντικότερο πρόβλημα. Χαρακτηριστικό είναι ότι η χώρα μας βρίσκεται τελευταία σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της κοινότητας για την ΑΕ. Επίσης οι συνθήκες εργασίας και διαβίωσης είναι πολύ χαμηλές, αφού ο φοιτητής αποτελεί παθητικό στοιχείο και έχοντας ν'αντιμετωπίσει τόσα

προβλήματα πρέπει στο τέλος της χρονιάς να εξεταστεί και να αραδιάσει γνώσεις που έχει μηχανικά αποστηθεί και που είναι υποχρεωμένος να αποδώσει σωστά. Έτσι, βλέπουμε πως το χαμηλό ύψος των δαπανών προσδιορίζει τόσο το επίπεδο διαβίωσης, όσο και τη διαδικασία της απόκτησης γνώσεων, διαμορφώνοντας έτσι την ζωή του φοιτητικού κόσμου.

9.- Σοβαρό επίσης πρόβλημα αποτελεί και η συγκέντρωση του 50% και πλέον περίπου του φοιτητικού πληθυσμού στην Αθήνα και του 30% στη Θεσσαλονίκη. Το γεγονός αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στην επέκταση των πανεπιστημίων των άλλων πόλεων και την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας γενικότερα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διάρθρωση τόσο των ΤΕΙ όσο και των ΑΕΙ σε Σχολές και οι Σχολές σε Τμήματα. Το πρόβλημα που προκύπτει από εδώ είναι πως μόνο μερικοί έχουν διεπιστημονική σύνθεση, με την έννοια ότι περιλαμβάνουν έναν σημαντικό αριθμό σχολών, καθώς και έναν μεγάλο αριθμό τομέων επιστημονικής ειδίκευσης. Πάντως το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, έχει τους περισσότερους κλάδους σε σύγκριση μ'όλα τα ΤΕΙ της χώρας, ενώ στα ΤΕΙ, εκτός της Αθήνας και επαρχιακές πόλεις, όπως η Λάρισα, το Ηράκλειο, η Πάτρα, έχει μεγάλο αριθμό σχολών. Επίσης παρά την ίδρυση και νέων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ, πολλές σχολές εξακολουθούν να απουσιάζουν και να μην βοηθούν έτσι στην αποσυμφόρηση των παλαιότερων ιδρυμάτων. Όλα τα νέα πανεπιστήμια που ιδρύθηκαν έλαβαν σαν πρότυπο το Πανεπιστήμιο της Αθήνας (από οργάνωση, λειτουργία, κλάδους κλπ), που είναι το αρχαιότερο πανεπιστημιακό ίδρυμα της χώρας.

10.- Τα προγράμματα σπουδών από πλευράς περιεχομένου και διάρθρωσης της ύλης δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και τις εξελίξεις της επιστήμης και τεχνολογίας.

Το πατροπαράδοτο διαρθρωτικό σχήμα και η κλασική διαίρεση των σχολών κατά στεγανά χωρισμένες ειδικότητες σήμερα, ούτε με τις θεωρητικές αντιλήψεις της επιστήμης συμβιβάζεται, ούτε ικανοποιεί τις πρακτικές ανάγκες των οικονομικά ανεπτυγμένων κοινωνιών. Η προοπτική έχει αλλάξει: "κλάδοι" έως τώρα ανεξάρτητοι, συγχωνεύτηκαν ή εγκαταλείφθηκαν και την θέση τους πήραν άλλοι ευρύτεροι, συνθετικότεροι. Δεν είναι μόνο η θεωρία που δεν δέχεται σήμερα π.χ. το διαχωρισμό της Φυσικής Χημείας και Βιολογίας, αυτή η "διαμερισματοποίηση" ιδίως στον τομέα της εφαρμογής την αποκρούει στο παράδειγμα της Ηλεκτρονικής, που άλλους κλάδους της τεχνολογίας αχρήστεψε και άλλους απορρόφησε, είναι χαρακτηριστικό.

11.- Επίσης ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Παιδεία και φυσικά η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, είναι η συχνή αλλαγή του Υπουργείου Παιδείας. Αξιζει να σημειωθεί ότι στο διάστημα από 170 σχεδόν χρόνων της ελεύθερης ζωής του νεοελληνικού κράτους από το Υπουργείο αυτό έχουν περάσει 250 Υπουργοί και ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός υφυπουργών. Αυτό σημαίνει ότι η μέση διάρκεια της παραμονής ενός υπουργού στο Υπουργείο Παιδείας είναι περίπου 7 μήνες.

Αν ληφθεί υπόψη και το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης και στελέχωσης του υπουργείου, καθώς και το γεγονός ότι κάθε

υπουργός έχει τις δικές του απόψεις, επιδιώξεις και προτιμήσεις αναφορικά με τα πρόσωπα που κάθε φορά θα χρησιμοποιηθούν φυσικά, καταλαβαίνει κανείς αν είναι δυνατό να εφαρμοστεί μια μακροχρόνια πολιτική, όπως η εκπαιδευτική πολιτική, κάτω από τέτοιες συνθήκες.

12.- Αδυναμία επίσης του εκπαιδευτικού μας συστήματος είναι και το γεγονός ότι με την σημερινή του μορφή και δομή, αδυνατεί να ανταποκριθεί στο αίτημα της εποχής για συνεχή εκπαίδευση. Η αδιάκοπη εκπαίδευση είναι σήμερα στο κέντρο του εκπαιδευτικού προβληματισμού. Ξεκίνησε σαν ιδέα με το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, όπου η παιδεία και τα πολιτιστικά αγαθά αναγνωρίστηκαν σαν βασικά δικαιώματα του ανθρώπου. Η λαϊκή επιμόρφωση κινητοποιεί σημαντικές πνευματικές δυνάμεις στην καταστραμμένη τότε Ευρώπη.

Σ' αυτή την εποχή επιτηρείται η λαϊκή επιμόρφωση, πλησιάζοντας το λαό κοντά στην τέχνη π.χ. το θέατρο, ή επιμορφώνοντας τους αγράμματους ενήλικες. Η εκπαίδευση των ενηλίκων αποκτά διαστάσεις, μοιάζει με ανάγκη και χρέος μαζί. Με τα χρόνια η εκπαίδευση των ενηλίκων παίρνει την μορφή επαγγελματικής επιμόρφωσης και στοχεύει ανοικτά, ή συγκαλυμένα στη μεγιστοποίηση της παραγωγής των ατόμων.

Ωριμάζοντας η σκέψη γύρω από το ρόλο της εκπαίδευσης διαμορφώθηκαν συγκλίνουσες τάσεις προς την αντίληψη ότι το εκπαιδευτικό θέμα είναι στη βάση του πολιτικό και ότι η εκπαίδευση των ενηλίκων δεν μπορεί παρά να εντάσσεται σε ένα ολικό εκπαιδευτικό σχέδιο.

13.- Μεγάλη επίσης αδυναμία αποτελεί και η έλλειψη οργανωμένων μεταπτυχιακών σπουδών και ουσιαστικής επιστημονικής έρευνας.

Είναι ουσιαστικά ανύπαρκτες γιατί δεν υπάρχει επιστημονική έρευνα, κι όπου υπάρχει είναι καθαρά τυπική πράξη. Η χώρα δυστυχώς και σ' αυτόν τον τομέα κρατάει την τελευταία θέση. Τα ποσά που δίνονται για έρευνα από το ακαθάριστο εθνικό προϊόν είναι τα λιγότερα σε σχέση με άλλα Ευρωπαϊκά Κράτη.

Έτσι είναι αστείο να μιλάει κανείς για μεταπτυχιακές σπουδές σοβαρές με υψηλό βαθμό εξειδίκευσης. Κάτι τέτοιο γίνεται μόνο στο εξωτερικό και σύμφωνα με στατιστικές τα τελευταία χρόνια αυξάνονται οι σπουδαστές μας που φεύγουν για μεταπτυχιακές σπουδές και απ' αυτούς ένα μεγάλο μέρος μένει έξω. Έτσι ούτε ειδικευμένο επιστημονικό δυναμικό έχουμε, αλλά ή εισάγουμε ξένους τεχνοκράτες ή εκπαιδεύουμε έξω τα ανώτατα στελέχη όταν έχουμε ανάγκη. Με αποτελέσματα δυσάρεστα, όπως το μεγάλο κόστος και την αναπαραγωγική εξάρτηση από τα Ευρωπαϊκά κράτη.

14.- Πρόβλημα επίσης ιδιαίτερο αποτελεί και η αντίληψη ότι τα ΤΕΙ είναι λύση Β' επιλογής, ενδεικνυόμενη κυρίως για τους μη επιμελείς μαθητές και ότι τα ΑΕΙ είναι η μόνη αποδεκτή λύση και καταξιωμένη προοπτική, έτσι συντελεί στο να κατευθύνονται προς αυτά ακόμη και στις μέρες μας μαθητές που δεν έχουν πραγματική κλίση ή σαφή και ώριμη επιλογή για Πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Έτσι δημιουργείται πληθώρα πτυχιούχων των ΑΕΙ, σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα από τις

ανάγκες της οικονομίας, οδηγώντας έτσι σε ποιοτική υποαπασχόληση και σε ρόλο αδιάφορο για τον οποίο εκπαιδεύτηκαν με αποτέλεσμα να προσφέρουν εργασία με μεγαλύτερο κόστος και λιγότερη απόδοση. Γενικά, αυτή η ανορθολογική παραγωγή πτυχιούχων ΑΕΙ και στη συνέχεια η μη απασχόλησή τους ή η ετεροαπασχόλησή τους ή η υποαπασχόλησή τους, συντελεί στη διάθεση μεγάλου μέρους των εκπαιδευτικών δαπανών.

Είναι άμεση ανάγκη να κατανοήσουμε το ρόλο κάθε ιδρύματος ξεχωριστά, να συλλογιστούμε τί πραγματικά ζητάμε και να αποφασίζουμε χωρίς προκαταλήψεις για το χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που μας εκφράζει, αδιαφορώντας αν αυτό λέγεται ΑΕΙ ή ΤΕΙ.

15.- Ουσιαστικό και βασικό πρόβλημα όπου ξεκινούν τόσα άλλα αποτελεί ο προγραμματισμός της εκπαίδευσης. Ο σχεδιασμός κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος παρουσιάζει αντιφάσεις. Άνθρωποι μιας γενιάς που πέρασε επιχειρούν να καθορίσουν τί είδους μόρφωση πρέπει να πάρουν οι άνθρωποι μιας γενιάς που έρχεται. Σχεδιάζουν από τώρα πώς πρέπει να διαπαιδαγωγηθούν οι νέοι που μπαίνουν σήμερα στην αυλή του σχολείου, ύστερα από 20 ή 25 χρόνια μέσα στη ζωή. Αυτή ακριβώς την ιδιορρυθμία έχει σαν κοινωνική λειτουργία η εκπαίδευση, προετοιμάζει τον νέο όχι για σήμερα, αλλά για αύριο, αυτό που βρίσκεται πολύ μακριά, αυτό που πραγματικά θα έπρεπε το σήμερα, γιατί αυτό είναι που μας ενδιαφέρει. Άρα, συμπεραίνουμε την έλλειψη του σωστού προγραμματισμού με βάση και συνείδηση στα υπάρχοντα προβλήματα του σήμερα,

από την αρχή της εκπαίδευσης, συσσωρεύοντας τα προβλήματα στο στάδιο της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

16.- Σαν τελευταίο και πολυσυζητημένο πρόβλημα είναι το θέμα των εισαγωγικών εξετάσεων: Αν θα θέλαμε να αναλύσουμε το πρόβλημα κατά τη γνώμη μου θα καταλήγαμε στα εξής σημεία:

- * Υπάρχει έκρηξη του αριθμού των φοιτητών, φαινόμενο παγκόσμιο και όχι μόνο ελληνικό, υπερπληθυσμός σπουδαστών, έτσι οι εξετάσεις είναι μέσο για να θέσουν το χείμαρο υπό έλεγχο. Γιατί δεν είναι μόνο πρόβλημα το πώς θα εκπαιδευτούν οι μυριάδες των νέων που ζητούν ανώτερη εκπαίδευση, αλλά και το πώς θα βρουν μεθαύριο εργασία παραγωγική οι πτυχιούχοι με αυξημένα προσόντα και τις ανάλογα αυξημένες απαιτήσεις τους.
- * Περιορισμός στην είσοδο με την επιλογή ικανότερων υποψηφίων, είναι αναγκαίος. Όχι μόνο στη χώρα μας αλλά και χώρες πλούσιες έχουν εισαγάγει το θεσμό, που και τα μέσα διαθέτουν να εκπαιδεύσουν μεγάλους αριθμούς και οικονομία έχουν αναπτυσσόμενη που δεν θα δυσκολευτεί να τους απορροφήσει.
- * Ο απροσανατολισμός των υποψηφίων. Τους λείπει ο φωτισμένος σύμβουλος που θα εξετάσει τα πράγματα μαζί τους, ψύχραιμα και αντικειμενικά. Και γιαυτό πάνε όπως όπως και οπουδήποτε με αποτέλεσμα ή να απορριφθούν στις εισαγωγικές εξετάσεις ή εάν γίνουν δεκτοί να πηγαίνουν προς κορεσμένα επαγγέλματα και να μένουν χρόνια άνεργοι, την ώρα που η εθνική μας

οικονομία έχει ανάγκη από χέρια και μυαλά με άλλη όμως κατάρτιση και άλλα προσόντα.

Άρα το κύριο πρόβλημα στην εκπαίδευση των νέων που διψούν για ανώτερη μόρφωση (και για άλλους λόγους και ιδίως γιατί θέλουν να βελτιώσουν την κοινωνική τους κατάσταση να μη μένουν στο χαμηλό επίπεδο της πατρικής οικογένειας) είναι το πώς θα τους δώσουμε εγκαίρως ορθό προσανατολισμό, για να επιλέξουν τις σπουδές που και στο χαρακτήρα τους ταιριάζουν και σε επαγγέλματα οδηγούν ικανά να εξασφαλίσουν επαρκή και ευπρεπή βιοπορισμό αφού θα επιβάλλονται από τις πραγματικές ανάγκες της εθνικής μας οικονομίας.

Έτσι, τελειώνοντας είναι καλό να αναρωτηθούμε αν το σύστημα των γενικών εξετάσεων όπως εφαρμόζεται στις μέρες μας είναι ικανό να αντιμετωπίσει αυτά τα κύρια και πρωταρχικά προβλήματα. Το σημερινό σύστημα μπορεί να χαρακτηριστεί πρόχειρα ίσως κάπου βιαστικό και χωρίς ουσιαστικό πρόγραμμα αξιοκρατικής επιλογής. Είναι ανάγκη να δοθούν λύσεις με μακροπρόθεσμα και αναλυτικά προγράμματα χωρίς βιασύνη και προχειρότητα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο

40

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΛΥΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως είδαμε προηγούμενα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιμετωπίζει πολλά και ουσιαστικά προβλήματα που χρειάζονται μια σειρά από άμεσες και σωστές λύσεις για να μπορέσει να ορθοποδήσει.

Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η ανώτατη εκπαίδευση είναι ένας ευαίσθητος τομέας που επηρεάζει και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και κυριότερα από την ελληνική κοινωνία.

Ειδικότερα η μεγάλη σημασία της ανώτατης παιδείας για την ανάπτυξη κάθε κοινωνίας βρίσκεται στο γεγονός ότι αυτή προετοιμάζει το επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό που στελεχώνει όχι μόνο όλες τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης αλλά όλους τους τομείς και μηχανισμούς της οικονομίας και κοινωνίας. Και αν θελήσουμε να το ειδικεύσουμε το περιεχόμενο και η ποιοτική στάθμη των πανεπιστημιακών σπουδών επηρεάζουν τις γνώσεις και τις εν γένει ικανότητες της ηγεσίας ενός τόπου και προσδιορίζουν τα πλαίσια και τις δυνατότητες για οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ανάπτυξη. Με άλλα λόγια το επίπεδο ανάπτυξης και οργάνωσης κάθε κοινωνίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις ποιοτικές και ποσοτικές διαστάσεις του πανεπιστημιακού συστήματος.

(βλ.: Η ανώτατη παιδεία στην Ελλάδα, -Αν.Κίνηση).

Επίσης ο παράγοντας οικονομία παίζει ουσιαστικό ρόλο στην εκπαίδευση. Το σωστό είναι η εκπαίδευση να προσαρμόζεται στις ανάγκες της οικονομίας σε καμιά περίπτωση όμως να υποτάσσεται. Και προπαντός σε απολύτως καμιά περίπτωση δεν υποστηρίζουμε την υποταγή της Εκπαίδευσης σε πολιτικές και καθαρά ταξικές σκοπιμότητες.

Αυτή η προηγούμενη αναφορά στους τομείς κοινωνία και οικονομία ήταν απαραίτητη να γίνει για να καταλάβουμε το ρόλο που παίζουν στη μορφή και στο χαρακτήρα που έχει, κάθε εκπαιδευτικό σύστημα, όσο και στις πιθανές λύσεις που θα προτείνουμε για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που υπάρχουν.

Αν θέλουμε να ρίξουμε μια ματιά στην πρόσφατη ιστορία του τόπου μας, θα βλέπαμε πως η Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση γενικά στον τόπο μας είναι μια υπόθεση που εκρεμεί από τις αρχές του αιώνα μας. Βλέπουμε λοιπόν ότι η Ελληνική Κοινωνία του πρώτου μισού του 20ου αιώνα ήταν αυτή που προκαθόρισε την μορφή του εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Τις επόμενες δεκαετίες η εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος ήταν ραγδαία. Αλλά η ανάπτυξη που απαίτησε τεράστιες προσπάθειες κινητοποίησε έναν αναρίθμητο στρατό από εκπαιδευτικούς και κατανάλωσε αμέτρητα κονδύλια, δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες που δημιούργησε. Αποτέλεσε αντίθετα η ίδια σημαντικό παράγοντα της κρίσης στην εκπαίδευση και ένα στοιχείο των άλλων παραγόντων που συντέλεσαν στην κρίση.

Η ποσοστική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συστημάτων και η πρόσβαση των κοινωνικών στρωμάτων σε όλο και πιο

προχωρημένους βαθμίδες της εκπαίδευσης δεν ακολουθήθηκαν από τις αντίστοιχες ποιοτικές μεταβολές στα εκπαιδευτικά συστήματα.

Έτσι δημιουργήθηκαν αντιφάσεις, αντιθέσεις, εντάσεις, έτσι δημιουργήθηκε η κρίση στην εκπαίδευση.

Κατά καιρούς επιχειρήθηκαν πολλές μεταρρυθμίσεις, αλλαγές και εκσυγχρονισμοί. Καμιά ουσιαστικά δεν πέτυχε. Άλλες προτάσεις έπαψαν να ισχύουν από άλλες καινούργιες, άλλες δεν εφαρμόστηκαν ποτέ ή άλλες εφαρμόστηκαν αλλά όχι όπως έπρεπε. Και το πρόβλημα παραμένει οξύ μέχρι τις μέρες μας.

Συγκεκριμένα η τριτοβάθμια εκπαίδευση μια και αυτή μας ενδιαφέρει, χρειάζεται εναλλακτικές προτάσεις και λύσεις δυναμικές, που να δώσουν αποτέλεσμα και όχι να καλύψουν μερικώς το πρόβλημα.

Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να προτείνουμε μια σειρά από εναλλακτικές προτάσεις που κατά την γνώμη μας είναι απαραίτητες για να δωθεί λύση στην κρίση που υπάρχει στο χώρο της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Χρειαζόμαστε νέα οργανωτικά και διοικητικά σχήματα, ικανά να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του 2.000. Εδώ συμπεριλαμβάνεται η εποπτεία και ο συντονισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής στον τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, η οργανωτική δομή και η διοικητική διάρθρωση των Πανεπιστημίων και ΤΕΙ και η εσωτερική οργάνωση των σπουδών. Οι προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι σήμερα δεν έχουν καταφέρει να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της

εποχής. Χρειάζονται νέα πιο αποτελεσματικά και πιο σταθερά σχήματα. Χρειαζόμαστε νέο θεσμικό πλαίσιο πραγματοποιήσιμο και όχι υπερβολικό, πάντα σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα στη λειτουργία των νέων οργάνων και όχι πνεύμα αντιπαλότητας και προώθηση ατομικών λύσεων.

Να πολλαπλασιάζει τις προσπάθειες στο επίπεδο της καθημερινής λειτουργίας και όχι να εξασφαλίζει νέα προνόμια και διευκολύνσεις.

Να έχει διαρκή υπευθυνότητα και δημιουργικές πρωτοβουλίες, αλλά και θυσίες προσωπικές και όχι απάθεια και ευθυνοφοβία.

Να απαιτεί σοβαρές γνώσεις, σοβαρή ενασχόληση και διάθεση για μελέτη των πραγμάτων αλλά και ευχέρεια ανάλυσης των προβλημάτων και επεξεργασία απόψεων και προτάσεων. Όχι άγνοια και υποταγή κάθε φορά της ουσίας σε σκοπιμότητες πολιτικού ή και προσωπικού χαρακτήρα.

Εδώ πρέπει να τονίσουμε ότι μέσα στον όρο Τριτοβάθμιο Εκπαιδευτικό σύστημα συμπεριλαμβάνουμε πολλά στοιχεία. Π.χ. το διδακτικό προσωπικό, το λοιπό προσωπικό, οι φοιτητές ως άτομα-μονάδες, καθώς επίσης οι αρχές ως άτομα-μονάδες, τη διοίκηση στα διάφορα επίπεδα, ακόμα τα συλλογικά όργανα και οι ομάδες και οι φορείς που λειτουργούν μέσα στα ιδρύματα.

Επίσης μέσα στον όρο Τ.Ε.Σ. περικλείουμε και τους εξωτερικούς παράγοντες που έχουν την δυνατότητα να παρέμβουν π.χ. πολιτικά κόμματα μέσω των φοιτητικών παρατάξεων, είτε έχουν τη δυνατότητα έμμεσης παρέμβασης μέσω της θεσμοθετημένης συμμετοχής τους και όργανα και διαδικασίες κεντρικού σχεδιασμού και κοινωνικού ελέγχου,

π.χ. η τοπική αυτοδιοίκηση.

Αυτές οι προτάσεις όπως και άλλες που θα ακολουθήσουν απαιτούν κυρίως την αλλαγή νοοτροπίας, στάσης και συμπεριφοράς όλων των παραγόντων. Πρέπει να πούμε ότι όσο πιο βαθιά είναι η κρίση τόσο πιο σκληρές και πολλές φορές οδυνηρές λύσεις απαιτούνται για την αντιμετώπισή της.

Όλες οι λύσεις έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό, μεγάλο πολιτικό κόστος. Γνωρίζοντας το πώς λειτουργούν τα πολιτικά πράγματα στην Ελλάδα, είμαστε υποχρεωμένοι να παραδεχθούμε πως οι περισσότερες λύσεις δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστούν, εάν θα υπήρχε έστω και ένα κόμμα στην αντιπολίτευση. Πράγμα που σημαίνει ότι προϋποθέτουν πλήρη και ευρεία συναίνεση στο πολιτικό επίπεδο, τόσο στο επίπεδο των Πανεπιστημίων και των ομάδων και των ατόμων, όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της αστάθειας που επικρατεί είναι και η συνεχής αλλαγή και μικρή διάρκεια ενός υπουργού στο Υπουργείο Παιδείας. Αντιλαμβάνεται κανείς πως κάτω από τέτοιες συνθήκες δεν είναι δυνατόν να διαμορφωθεί και να εφαρμοστεί μια εκπαιδευτική πολιτική από τη φύση της μακροχρόνια.

- Ριζική αλλαγή στη διάρθρωση και το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών με στόχο την εξοικείωση όλων των φοιτητών με τις βασικές αρχές της επιστημονικής μεθοδολογίας και την απόκτηση γνώσεων σε θέματα γενικότερου επιστημονικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος, την άρτια επιστημονικά επαγγελματική τους κατάρτιση και δημιουργική προσαρμογή στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Δημιουργία νέων επιστημονικών κλάδων με σκοπό την διεύρυνση του γνωστικού πεδίου και την κάλυψη των μελλοντικών αναγκών της ελληνικής κοινωνίας με υψηλής στάθμης ανθρώπινο δυναμικό.

Αντικατάσταση του συστήματος ιεράρχησης του προσωπικού με πιο σύγχρονο σύστημα οριζόντιας αντί κάθετης εξάρτησης. Το μέτρο αυτό είναι απαραίτητο για την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού και των υλικών μέσων των ΕΙ, καθώς και για την καλύτερη διάρθρωση και ανανέωση του επιστημονικού προσωπικού.

Χρειαζόμαστε ικανό και επιστημονικά καταρτισμένο διδακτικό προσωπικό, εκπαιδευμένο σωστά σε νέα τμήματα και ενημερωμένο γύρω από τις επιστήμες της σύγχρονης εποχής και επιστήμες παράλληλα αγωγής όπως ψυχολογία, κοινωνιολογία κτλ. Για να βοηθήσουν στην ανάπτυξη και καλλιέργεια των δεκτών για καλύτερη μάθηση, για καλύτερο αποτέλεσμα.

Χρειάζονται να παρθούν μέτρα στα προβλήματα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, όπως είναι:

- α) η έλλειψη της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής, εργαστήρια, βιβλιοθήκες, αίθουσες διδασκαλίας.
- β) έλλειψη διδακτικού προσωπικού.
- γ) η ανάγκη για διοργάνωση των σπουδών και την εξασφάλιση προϋποθέσεων, (προγραμματιστές, μέσα πληροφορικής, κλπ) ώστε να προάγεται η επιστημονική έρευνα.
- δ) η ανυπαρξία μεταπτυχιακών σπουδών και συναφών προγραμμάτων.

Σ' αυτό το σημείο είναι αναγκαίο να τονίσουμε ότι η χώρα μας έχει σοβαρό πρόβλημα μεταπτυχιακών σπουδών, έτσι πρέπει

να διοργανωθούν μεταπτυχιακές σπουδές στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης, όπου να κληθούν να προσφέρουν τις επιστημονικές τους γνώσεις οι παιδαγωγικές δυνάμεις του τόπου με αναγνωρισμένη επιστημονική επιφάνεια και όχι να φεύγουν για μετεκπαίδευση στο εξωτερικό, όπως γίνεται συνήθως στις μέρες μας.

Λύνοντας τα ουσιαστικά αυτά προβλήματα των καθηγητών από την πλευρά της πολιτείας και από την πλευρά των καθηγητών, αποβάλλοντας τα ατομικά συμφέροντα δίνουν ουσιαστική λύση σε τόσα άλλα προβλήματα. Οι περισσότεροι καθηγητές ασχολούνται με την ατομική τους εξέλιξη μέσω της δημιουργίας φιλικών συμμαχιών στα όργανα που τους έκριναν για την ένταξή τους σαν διδακτικό προσωπικό και λιγότερο με το εκπαιδευτικό τους έργο. Επίσης υπάρχουν περιπτώσεις καθηγητών που αδιαφόρησαν για το εκπαιδευτικό τους έργο για χάρη μιας κυβερνητικής θέσης. Έτσι θα προτείναμε σ' αυτό το σημείο καλύτερες διαδικασίες για την εκλογή του διδακτικού προσωπικού και την διαφάνεια των σχετικών διαδικασιών. Περισσότερο αυτοκριτική και ευθύνη. Ο μοναδικός τους στόχος να μην περιορίζεται πώς θα εξελιχθούν στις ανώτερες βαθμίδες του διδακτικού προσωπικού από τις χαμηλότερες. Χρειαζόμαστε εκπαιδευτικούς ευαισθητοποιημένους για την κατάσταση που υπάρχει και για τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις που έχουν απέναντι στο χώρο της εκπαίδευσης, γιατί είναι ανάγκη ν' αναζητηθεί μια διέξοδος από την κρίση.

- Για το πρόβλημα των μεταπτυχιακών σπουδών να ξεκινήσουν οι απαραίτητες διαδικασίες και να υλοποιηθεί το προεδρικό διάταγμα που ρυθμίζει τις μεταπτυχιακές σπουδές

και έχει εκδοθεί. Είναι καιρός να καταλάβουμε πως είμαστε πολύ κοντά στο 1992 και μάλλον θα ρθούν στη χώρα μας τα ξένα πανεπιστήμια να διοργανώσουν μεταπτυχιακές σπουδές σε συνεργασία με διάφορα κέντρα επίσημα ή ανεπίσημα με τις ακόλουθες συνέπειες.

Όσον αφορά ως προς την έκρηξη του πληθυσμού των φοιτητών, θα μπορούσαμε να προτείνουμε να πάψει η εκπαίδευση να γίνεται μόνο στο κλειστό χώρο του εκπαιδευτικού ιδρύματος. Η εκπαιδευτική λειτουργία να τελείται έξω από το θεσμικά καθιερωμένο χώρο του σχολείου. Ολοένα και περισσότεροι είναι αυτοί που υποστηρίζουν την ανάγκη της ανοικτής παιδείας που να προσφέρεται σ'όλες τις ηλικίες με διάφορα μέσα της σύγχρονης τεχνολογίας, όπως το μικροφίλμ, τα οπτικοακουστικά μέσα που να επιτρέπουν στον διδασκόμενο να επιλέξει μόνος του τί θέλει να μάθει και από ποιόν επιθυμεί να το μάθει, χωρίς να υποχρεωθεί να καθήσει στο θρανίο και να υποβληθεί σε περιορισμούς με τη μορφή και το ρυθμό της ζωής τους. Επίσης πολύ συχνή είναι και η περίπτωση των σπουδών με αλληλογραφία. Έτσι μπορούμε να καταλήξουμε πως όσα σχολικά κτήρια και αν οικοδομήσουμε στο μέλλον, όσα διδακτικά στελέχη και αν μισθώσουμε δεν είναι δυνατόν να καλύψουμε τις ανάγκες των όσων θέλουν να μορφωθούν.

Έτσι, είμαστε υποχρεωμένοι να τους δώσουμε πνευματική τροφή με άλλα μέσα και τρόπους που δεν προϋποθέτουν κλειστούς χώρους, όπως το εκπαιδευτικό ίδρυμα που μας κληροδότησε η ιστορία.

Αν παραμείνουμε στο εκπαιδευτικό σύστημα του σήμερα, στο μέλλον το πρόβλημα θα γίνει πιο οξύ και οι δυσχέρειες θα πολλαπλασιασθούν. Μια άλλη λύση είναι να ρίξουμε μια ματιά νωρίς στο νέο στη μάχη για βιοπορισμό και της παραγωγικής εργασίας χωρίς όμως να τον αναγκάσουμε ή να του επιτρέψουμε να διακόψει πρόωρα τις σπουδές του, μια και χρειάζεται το λιγότερο 3 χρόνια σπουδών. Αυτό γίνεται σε επαγγελματικά σχολεία, όπως π.χ. στην Αγγλία για όσους εκπαιδεύονται σε επαγγελματικά σχολεία.

Κατά διαλείματα ή παράλληλα προς τη μαθητεία του ο σπουδαστής εργάζεται και κερδίζει τη ζωή του, έτσι παύει να εξαρτάται οικονομικά από άλλους (γονείς, κράτος, οργανισμούς) και να αισθάνεται ηθικά μειωμένος. Ο θεσμός αυτός είναι ανάγκη να γενικευθεί. Οι νέοι είναι απαραίτητο να εκπαιδεύονται εργαζόμενοι και να εργάζονται εκπαιδευόμενοι μεθοδικά και με σύστημα, που η μια απασχόληση να γίνεται σε συμφέρον της άλλης.

Αν πάλι παραμείνουμε στα όρια του κτιρίου, θα πρέπει να δοθεί σταδιακή ανάπτυξη των σπουδών εντελώς διαφορετική από την καθιερωμένη. Σήμερα σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα διαχωρίζουμε τάξεις ή έτη σπουδών, για να θεωρήσουμε τελειωμένο το στάδιο απαιτούμε ορισμένες επιδόσεις σε μεγάλη ποικιλία μαθημάτων αν δεν τις επιτύχει ο σπουδαστής υποχρεώνεται να ξανακάνει το ίδιο στάδιο από την αρχή. Το σύστημα αυτό είναι καιρός να εγκαταλειφθεί και η πρόοδος των σπουδών να γίνεται μέσα σε κάθε οικογένεια γνώσεων, ο σπουδαστής π.χ. να προχωρεί από το πρώτο, στο δεύτερο και έπειτα στο τρίτο επίπεδο του κλάδου των ξένων γλωσσών, μέσα

σε χρόνο ανάλογο με τις ικανότητες και την επιμέλειά του αλλά παράλληλα να προχωρεί, να πηγαίνει πιο γρήγορα σε άλλους τομείς έτσι θα ήταν δυνατόν να παρουσιάζει διαφοροποιημένες επιδόσεις από τον ένα τομέα στον άλλο. Και το αποδεικτικό σπουδών που θα παίρνει θα παρουσιάζει την πνευματική φυσιολογία του όπως π.χ. το διαβατήριο την σωματική και θα αποτελεί ασφαλέστερο δείκτη από ότι το σημερινό "πτυχίο" για την παραπέρα σταδιοδρομία του.

Επίσης η ίδρυση νέων πανεπιστημίων δεν είναι σωστή λύση για να μην αναγκαστούν οι νέοι μας να σπουδάσουν στο εξωτερικό με αποτέλεσμα την διαρροή συναλλάγματος και ανθρώπινου κεφαλαίου. Είναι πρόχειρη και εύκολη θεωρητικά "η λύση" όμως πρέπει πριν αποφασίσουμε να σκεφτούμε καλά σε τί επιστήμες να κατευθύνουμε τους νέους που θα μπουν στα νέα ιδρύματα για να μην δημιουργηθεί πληθωρισμός επιστημών με αποτέλεσμα την οικονομική ασφυξία, την ανεργία και το πνευματικό μαρασμό.

Παράλληλα με την παραπάνω προϋπόθεση μπορούμε να αποκτήσουμε νέα ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης και να διασπάσουμε τα διαγραμμένα παλιά σε μικρότερες μονάδες κάνοντας έτσι αποκέντρωση και παράλληλα αντικατάσταση της διάλεξης με το διάλογο με το εργαστήριο δηλαδή η επιπόλαιη με τη βαθιά και γνήσια μόρφωση.

Τέλος, στα πλαίσια της συνεργασίας οικονομίας και εκπαίδευσης να υπογραφεί το προεδρικό διάταγμα για τα δύο Κέντρα Τεχνολογικής Έρευνας στην Πάτρα και στη Δ. Μακεδονία. Τα ερευνητικά αυτά κέντρα θα βοηθήσουν τα μέγιστα στη σύνδεση της ελληνικής βιομηχανίας και παραγωγής

με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στόχων όλων όσων ασχολούνται με την οργάνωση της εκπαίδευσης και της οικονομίας, καθώς εισάγεται μια νέα φιλοσοφία όπου στους χώρους αυτούς των κέντρων βιομηχανία και εκπαίδευση συνεργάζονται σε κοινά αναπτυξιακά θέματα.

(Βλ.: Εφημερίδα τα ΝΕΑ 5/8/89. Διάλογος για την παιδεία, απόψεις Δρ. Σ. Καπλάνη, τέρως ειδ. γραμμ. Υ.Π. για θέματα ΤΕΙ).

Επίσης να γίνει η υπογραφή και η έκδοση των προεδρικών διαταγμάτων που περιγράφουν τα επαγγελματικά δικαιώματα πτυχιούχων ΤΕΙ, καθώς και αυτό της ίδρυσης των νέων αυτοδιοικούμενων ΤΕΙ στην Καλαμάτα, Λαμία και 'Ηπειρο, που έχουν ήδη καθυστερήσει αρκετά.

(Βλ.: Εφ. "Τα Νέα", 5/8/789, Διάλογος για την Παιδεία, απόψεις Δρα Σ. Καπλάνη).

- Σε ότι έχει σχέση με τις Γενικές εξετάσεις πρέπει να αλλάξει το σύστημα που υπάρχει μια και προηγούμενα αναφέραμε τα προβλήματα που προκύπτουν από αυτές. Το πρώτο τυπικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή έγινε την περασμένη εβδομάδα στις αρχές του Σεπτεμβρη δηλ. '89, με την συγκρότηση ειδικής ομάδας εργασίας με αντικείμενο τη διατύπωση προτάσεων για μεταβολές τόσο στο σύστημα σπουδών στο Λύκειο όσο και στο σύστημα των Γενικών Εξετάσεων για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Οι προβληματισμοί της Επιτροπής αναμένεται να κινηθούν κυρίως στην ανεύρεση ενός συστήματος επιλογής υποψηφίων για τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ το οποίο θα περιλαμβάνει και τη βαθμολογία των μαθημάτων του Λυκείου, ενώ παράλληλα

ο θεσμός του βασικού μαθήματος ενδέχεται να αντικατασταθεί από ένα σύστημα ακεραίων συντελεστών, αναλόγως της βαρύτητας που έχει κάθε μάθημα για τη Σχολή για την οποία προορίζεται κάθε υποψήφιος. Απαραίτητη προϋπόθεση που εμπνέει στις αρμοδιότητες της επιτροπής είναι η αλλαγή του συστήματος των εξετάσεων στο Λύκειο (συζητούνται μεταξύ άλλων τα τεστ πολλαπλών επιλογών, η μετεξέλιξη του συστήματος διδασκαλίας και η αλλαγή τμήματος του προγράμματος σπουδών και ορισμένων βιβλίων σε πρώτη τουλάχιστον φάση. Οι προτάσεις της επιτροπής θα έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το Δεκέμβριο του 1989, οπότε η όποια τότε ηγεσία του υπουργείου Παιδείας θα πρέπει να αποφασίσει πλέον οριστικά για ένα μόνιμο σύστημα επιλογής για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ, ανεξαρτήτως κυβερνήσεων και πέρα από μικροπολιτικές και κομματικές σκοπιμότητες.

(Βλ.: Εφημ. "Το ΒΗΜΑ", 17/9/89, ρεπορτάζ Ράπτη Σουλβάνας).

Μια άλλη παρατήρηση πάνω στις Γενικές Εξετάσεις είναι και το γεγονός της μεγάλης επιτυχίας των ιδιωτικών σχολείων σε σύγκριση με τα δημόσια. Εκτός και αν με αυτό τον τρόπο προωθείται η ιδιωτική εκπαίδευση. Είναι καιρός να γίνει κάτι υπέρ μιας ενιαίας δημόσιας και πανελλαδικά ισότιμα παρεχόμενης εκπαίδευσης.

- Βασική και ουσιαστική προϋπόθεση αποτελεί για την επιτυχία μιας ουσιαστικής αλλαγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η αύξηση των κονδυλίων που διατίθενται για την ανώτατη και ανώτερη παιδεία. Το ποσοστό που διαθέτει σήμερα η Ελλάδα από το εθνικό της εισόδημα είναι πολύ μικρό σε

σχέση με άλλους τομείς ή σε σχέση με άλλες χώρες που το κατακεφαλή εισόδημα είναι ανάλογο ή και μικρότερο από το δικό μας.

Έτσι, για να δοθούν κίνητρα για αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι αναγκαίος ο τριπλασιασμός των κονδυλίων που αφορούν την Τ.Ε.

Χρειάζεται άμεση επέκταση της υλικοτεχνικής υποδομής, καλύτερα και πιο σύγχρονα κτίρια, αίθουσες διδασκαλίας, βιβλιοθήκες, εργαστήρια, κατάλληλος επιστημονικός εξοπλισμός, εκσυγχρονισμός, για να καταστεί δυνατή η κατάρτιση στελεχών υψηλού επιπέδου που τόσο ανάγκη έχουμε.

Περισσότερο ενδιαφέρον όσον αφορά το θέμα στέγασης και σίτισης φοιτητών. Οι φοιτητικές εστίες είναι πολύ μικρές για τις ανάγκες και τον αριθμό των φοιτητών. Το να σπουδάσει κανείς είναι μια πολυδάπανη υπόθεση που διάρκει αρκετά χρόνια.

Επίσης το θέμα σίτισης είναι της ίδιας σημασίας. Πάντως κάποιο βήμα έγινε πρόσφατα σ' αυτόν τον τομέα από την Αναπληρώτρια Υπουργό Παιδείας κ. Ψαρούδα-Μπενάκη, η οποία ανακοίνωσε πως για την καινούργια χρονιά η κάρτα σίτισης

αυξάνεται από 225 δρχ. που ήταν πέρσι σε 270 δρχ.

(Βλ.: Εφημ. "ΤΟ ΒΗΜΑ", 22/9/89).

Όμως η αλήθεια είναι πως με τις τιμές της αγοράς και των τροφίμων η αύξηση είναι πολύ μικρή και απλώς κάνει πιο ήπιο το πρόβλημα.

Στο θέμα των βιβλίων πρέπει να δωθεί λύση και τα προτεινόμενα βιβλία να μην γίνονται με αμοιβαίες παραχωρήσεις μεταξύ διδασκόντων-συγγραφέων με την άγνοια ή την συνενοχή των παρισταμένων εκπροσώπων των φοιτητών.

Επίσης είναι αναγκαίο να μη διδάσκονται στα ΑΙ βιβλία αναχρονιστικά και όχι μόνο αυτό, αλλά τις περισσότερες φορές ο φοιτητής ή ο σπουδαστής είναι υποχρεωμένος να κρατάει και σημειώσεις κατά τη διάρκεια διδασκαλίας, γιατί μόνο έτσι είναι δυνατόν να κατανοήσει το κείμενο.

Επίσης απαράδεκτη είναι η κατάσταση όσον αφορά το θέμα των σημειώσεων. Να δίνονται στο σπουδαστή 70-80 σελ. τελείως υποκειμενικές αντιλήψεις και σύμφωνα πάντα με τις γνώσεις και την υπευθυνότητα του εκάστοτε καθηγητή και να υποχρεώνεται να τις μελετήσει.

Χρειαζόμαστε σωστά βιβλία με περιεχόμενο που ακολουθεί τις εξελίξεις και συμβαδίζει στην εποχή μας.

Επίσης, από την πλευρά των διδασκόντων περισσότερη μελέτη και ενημέρωση γύρω από τις αντιλήψεις της εποχής.

Η μάθηση δεν είναι κάτι που σταματά, απαιτεί συνεχή μελέτη και ενημέρωση για να μπορέσει να ανέβει η στάθμη των σπουδών μας και να είμαστε έτοιμοι για κάθε πρόκληση.

Τελικά, μπορούν ίσως να γίνουν σταδιακές αλλαγές, είτε σε έκταση είτε σε βάθος. Και πάλι όμως υπάρχουν κίνδυνοι αλλού περισσότεροι και αλλού λιγότεροι. Θα μπορούσε όμως να γίνει κάτι άλλο. Να ανοίξει με πρωτοβουλία της Κυβέρνησης διαδικασία διαλόγου με όλους τους

ενδιαφερόμενους με σαφώς προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα και με βάση συγκεκριμένο σχέδιο προτάσεων της Κυβέρνησης. Από τη διαδικασία αυτή θα γινόταν η επιδίωξη της πιο δυνατής συναίνεσης ενώ παράλληλα θα βλέπαμε τα καθαρά πραγματικά όρια και τις πραγματικές δυνατότητες του τριτοβάθμιου εκπαιδευτικού μας συστήματος.

Προϋποθέσεις επιτυχίας των προτάσεων

Εκείνο που πρέπει να τονίσουμε είναι ότι κάποια στιγμή οι προβληματισμοί θα πρέπει να αρχίσουν να συνοδεύονται και από το γόνιμο και δημιουργικό έργο, που θα βοηθήσει τόσο το Ελληνικό Πανεπιστήμιο όσο και το ΤΕΙ να βγει από την σημερινή του κρίση και να τεθεί σε μια σίγουρη τροχιά ποιοτικής αναβάθμισης. Και βέβαια όλοι γνωρίζουν πως τα χρονικά περιθώρια είναι στενά.

(Βλ.: Εφ. "ΤΟ ΒΗΜΑ", σελ. 39, 17/9/89, Δ.Κλάδη και Ι. Πανούση. Δ. Κλάδης: Επίκουρος καθηγητής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Γ.Γ. του Υ.Π., Ι.Πανούσης: καθηγητής Νομικής του Πανεπιστημίου Θράκης).

Σε γενικές γραμμές όμως θα πρέπει να πούμε και είμαστε υποχρεωμένοι να τονίσουμε πως για την επιτυχία όλων των λύσεων και των θετικών προοπτικών πρέπει να θέσουμε από την αρχή κάποιους όρους και αναγκαίες προϋποθέσεις που θα μπορούσαν να δώσουν όλο και περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας.

1.- Στο σημείο που βρισκόμαστε απαιτείται τόλμη.

Απαιτούνται λύσεις που ίσως είναι οδυνηρές ή δύσκολες για τα άτομα-μονάδες, από την άλλη μεριά όμως θα έχουν ενεργητικές επιπτώσεις στο σύνολο. Και για να είμαστε πιο σαφείς απαιτούνται λύσεις που θα πρέπει να εξασφαλίζουν την ευρύτατη δυνατή συναίνεση ακόμα και πέρα των οποιωνδήποτε κυβερνητικών σχημάτων. Για να είναι δε οι πιθανότητες επιτυχίας ακόμα μεγαλύτερες, πέραν της ευρύτατης πολιτικής συναίνεσης απαιτείται πλέον και ευρεία ακαδημαϊκή αλλά και κοινωνική συναίνεση.

2) Επίσης απαιτείται απόλυτη ειλικρίνεια. Πρέπει να συμφωνήσουμε ότι θα λέμε τα πράγματα με το όνομά τους και δεν θα καλυπτόμαστε πίσω από αόριστες και γενικόλογες διαπιστώσεις και κάθε λογής υπεκφυγές. Πρέπει επιτέλους να μιλήσουμε με την ίδια γλώσσα που χρησιμοποιούμε στην υπόλοιπη ζωή μας, στη δουλειά μας, γενικά στις κοινωνικές μας συναναστροφές. Τι μας εμποδίζει να είμαστε το ίδιο ειλικρινείς και ανοιχτοί και όταν χρειάζεται να τοποθετηθούμε υπεύθυνα και δημόσια οι καθένας από την θέση του για τα ίδια αυτά προβλήματα;

3.- Πρέπει με θάρρος ν'αναλάβουμε όλοι τις ευθύνες μας και βέβαια στο βαθμό που μας αναλογούν. Δεν είναι δυνατόν όμως να προχωρούμε είτε θεωρώντας ότι για την κατάσταση ευθύνονται όλοι οι άλλοι εκτός από εμάς, είτε θεωρώντας στην καλύτερη περίπτωση ότι όλοι έχουμε ευθύνες αλλά εκείνο που συνήθως μας απασχολεί τελικά είναι και πάλι οι ευθύνες των άλλων.

4.- Τέλος, είναι ανάγκη να ξεπεράσουμε τις λογικές των συνθημάτων και των αφορισμών που σε τελευταία ανάλυση λειτουργούν σαν άλλοθι για την αδράνεια και την απραξία μας και για την απροθυμία μας να προτείνουμε ποιοτικές λύσεις για το πρόβλημα της ποιότητας της Ελληνικής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Σε τελευταία ανάλυση μπορούμε να συμφωνήσουμε όλοι στα εξής για να βγούμε από την κρίση:

- α. μεγάλη αύξηση των πιστώσεων του κρατικού προϋπολογισμού, και
- β. μεγάλη αύξηση αριθμού του διδακτικού και λοιπού προσωπικού όσο και προσοχή στην ποιότητα.

ΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καλό θα είναι για να κατανοήσουμε τον ρόλο της ανώτατης και ανώτερης παιδείας να δούμε το ρόλο της στην ανάπτυξη της κοινωνίας και να εκτιμήσουμε την φύση και την έκταση των μεταρρυθμίσεων που επιβάλλεται να γίνουν είναι απαραίτητο να δούμε συνοπτικά τις επιδιώξεις της ελληνικής κοινωνίας, όπως προκύπτουν από Κοινωνικά και Οικονομικά προγράμματα ανάπτυξης της χώρας και από βασικές αρχές, αρχές που είναι γενικά αποδεκτές από τον πολιτικό και πνευματικό κόσμο του τόπου. Οι σπουδαιότερες είναι:

1. Η προάσπιση της εδαφικής ακεραιότητας και η ενίσχυση της εθνικής ανεξαρτησίας της χώρας με παράλληλη κατοχύρωση των δημοκρατικών και ατομικών ελευθεριών.

Αυτά προϋποθέτουν ότι η εκπαιδευτική πολιτική είναι σε θέση να προετοιμάσει επιστήμονες και στελέχη ικανά να συμβάλλουν στην συγκρότηση ελεύθερης κοινωνίας και να αγωνισθούν για την προάσπιση της πατρίδας, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της δημοκρατίας.

2. Ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου και η αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης. Ο εκσυγχρονισμός αυτός δεν μπορεί να καθυστερήσει άλλο χωρίς σοβαρές συνέπειες πάνω στην γενικότερη ανάπτυξη του τόπου. Και μπαίνει το ερώτημα με ποιο ανθρώπινο δυναμικό θα γίνουν οι αλλαγές; Ασφαλώς όλα θα εξαρτηθούν και εδώ από την παιδεία και ειδικότερα από την στάθμη των σπουδών στις οικονομικές και λοιπές κοινωνικές επιστήμες.
3. Άλλη επιδίωξη είναι και η άνοδος του βιοτικού επιπέδου του λαού και η βελτίωση της ποιότητας της ζωής γενικότερα. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα του Πανεπιστημιακού μας συστήματος να εκπαιδεύει το απαραίτητο επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό.
4. Βασική επιδίωξη αποτελεί επίσης η διατήρηση της εθνικής ταυτότητας και η σωστή προσαρμογή της χώρας στο διεθνές περιβάλλον. Η προάσπιση και η προώθηση των ελληνικών συμφερόντων και η διαφύλαξη της ελληνικότητάς μας μέσα σε ένα κόσμο που κυριαρχείται από ραγδαίες εξελίξεις και μεγάλες αβεβαιότητες, αποτελούν τα δυσκολότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει και θα αντιμετωπίσει εντονότερα στο μέλλον η σύγχρονη Ελλάδα. Η επιτυχία

στον τομέα αυτό θα εξαρτηθεί και πάλι από την ύπαρξη του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο μόνο μια σύγχρονη εκπαίδευση μπορεί να προετοιμάσει.

5. Άλλη επιδίωξη αποτελεί η διαφύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και η άνοδος του πολιτιστικού επιπέδου του λαού, πράγμα που μπορεί να γίνει επίσης με την ανάλογη παιδεία.

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Ελλάδα είναι μικρή χώρα, που βρίσκεται σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη γεωγραφική περιοχή. Ο πληθυσμός της το 2.000 δεν προβλέπεται να ξεπερνάει τους 10.500.000 κατοίκους. Ωστόσο όλοι γνωρίζουμε ότι ο πληθυσμιακός παράγοντας διαδραματίζει τον σημαντικότερο ρόλο όχι μόνο στην ανάπτυξη, αλλά και στη μακροχρόνια επιβίωση ενός έθνους μέσα στην διεθνή κοινωνία. Όμως το ανθρώπινο δυναμικό κάθε χώρας προσδιορίζεται από δύο συνιστώσες: τον πληθυσμιακό όγκο και το ποιοτικό επίπεδο του λαού. Επειδή οι δημογραφικές προοπτικές δεν διαγράφονται καθόλου ικανοποιητικές για την Ελλάδα, οι προσπάθειες πρέπει να συγκεντρωθούν στην άνοδο της ποιοτικής στάθμης του λαού, που μόνο με την κατάλληλη παιδεία μπορεί να γίνει. Με ένα μορφωμένο και επιστημονικά καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό θα μπορέσει η μικρή Ελλάδα να πραγματοποιήσει τα μεγάλα ποιοτικά και ποσοτικά άλματα προς την πρόοδο που αναφέραμε παραπάνω και να εξασφαλίσει την τόσο απαραίτητη για την προστασία της εθνικής αξιοπρέπειας και ανεξαρτησίας αμυντική της αυτοδυναμία.

Μετά από όσα αναφέραμε, γεννιέται το ερώτημα: Είναι άραγε το εκπαιδευτικό μας σύστημα σε θέση να ανταποκριθεί στις τεράστιες ανάγκες της χώρας σε επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό, κατάλληλο να συμβάλει στην πραγματοποίηση των παραπάνω επιδιώξεων; Η απάντηση στο ερώτημα αυτό μάλλον αρνητική θα πρέπει να είναι. Για να το αποδείξουμε αρκεί να σκεφτούμε πως οι σημερινοί φοιτητές και σπουδαστές, θα αποτελέσουν την πολιτική, πνευματική, οικονομική ηγεσία του τόπου το έτος 2.000, από το οποίο μας χωρίζουν μόνο λίγα χρόνια. Έτσι όταν μιλάμε για την ικανότητα του εκπαιδευτικού συστήματος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας τις απαιτήσεις της χώρας σε επιστημονικό και γενικά ανθρώπινο δυναμικό, μετά το τέλος του αιώνα αυτού. Και γεννιέται το ερώτημα, προετοιμάζουν πράγματι τα πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ αντίστοιχα σήμερα ηγεσία αντάξια των απαιτήσεων και των φιλοδοξιών που θα έχει η χώρα το 2000; Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι χώρες που επιδιώκουμε να γίνουμε ισότιμοι το 2000 θα έχουν εισέλθει στο στάδιο της μεταβιομηχανικής εποχής. Κύριο γνώρισμα της εποχής αυτής θα είναι η διανοητογενής φύση της εργασίας σε όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης ζωής. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο ρόλος της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αντιμετώπιση των προβλημάτων θα γίνεται διαρκώς όλο και σημαντικότερος.

Η ανώτατη και ανώτερη παιδεία όπως έχει σήμερα, δεν φαίνεται να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις παραπάνω απαιτήσεις. Όσοι έχουν σχέση σαν καθηγητές, σαν φοιτητές γνωρίζουν από κοντά πως τα πράγματα δεν εξελίσσονται

ικανοποιητικά. Όσοι δεν ανήκουν στην κατηγορία αυτή πληροφορούνται σχεδόν καθημερινά την τελευταία 5ετία από τον ημερήσιο και τον περιοδικό τύπο πως η ανώτατη και ανώτερη εκπαίδευση πράγματι περνάει μια βαθιά κρίση.

Για την αντιμετώπιση της σημερινής κατάστασης, για την σωστή αξιολόγηση των επιδόσεων και την σωστή αναδόμηση του συστήματος, είναι απαραίτητο να γίνει μια σαφής διατύπωση των αντικειμενικών σκοπών προς τους οποίους πρέπει να στοχεύει. Χωρίς την προϋπόθεση αυτή είναι αδύνατο να ληφθούν αποφάσεις σχετικά:

- α) Με τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στη δομή του συστήματος και τα προγράμματα σπουδών.
- β) Με το ύψος των απαιτούμενων πόρων και την κατανομή αυτών μέσα στο ίδιο σύστημα, και
- γ) με την μελλοντική επέκταση του εκπαιδευτικού συστήματος σε χώρους πέρα από αυτούς που καλύπτει σήμερα.

Σε γενικές γραμμές, θα μπορούμε να πούμε πως ο σκοπός της παιδείας είναι να κάνει τον άνθρωπο πιο άνθρωπο και την κοινωνία πιο ανθρώπινη. Έτσι δικαιολογείται και η θέση εκείνων που πιστεύουν ότι η παιδεία αποτελεί τον δυναμικότερο και αποφασιστικότερο παράγοντα για την δημιουργία καλύτερης κοινωνίας. Μέσα στο γενικό χώρο της παιδείας, οι ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις του συστήματος της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν προσδιοριστικό παράγοντα της πνευματικής και επιστημονικής στάθμης του λαού κάθε χώρας.

Η δυνατότητα του συστήματος να ανταποκριθεί στη μεγάλη και δύσκολη αποστολή του, εξαρτάται από την ικανότητά του να εφοδιάζει τους φοιτητές με αξίες, γνώσεις και εμπειρίες που θα τους επιτρέψουν να κατανοούν και να ερμηνεύουν τα προβλήματα και τα φαινόμενα της ζωής και προασπίζονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, να συνειδητοποιούν τις δυνατότητές τους και να είναι έτοιμοι και ικανοί να συμβάλλουν με συντονισμένες θετικές προσπάθειες στην ανάπτυξη της κοινωνίας.

Στα πλαίσια των όσων αναφέρθηκαν πιο πάνω θα μπορούσαμε να πούμε πως η τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να έχει τους εξής βασικούς σκοπούς για να επιτύχει το έργο της:

- α) Την ανάπτυξη στους φοιτητές και σπουδαστές του αισθήματος της ελευθερίας και της δημοκρατίας,
- β) την καλλιέργεια και την πρόοδο της επιστήμης, και
- γ) την προσφορά άμεσων υπηρεσιών προς την κοινωνία.

Είναι λάθος να περιορίζεται η αποστολή των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. στα στενά πλαίσια της επιστήμης. Βέβαια μια από τις επιδιώξεις της ανώτατης παιδείας είναι η κατάρτιση στελεχών για τις τρέχουσες ανάγκες του κράτους και της βιομηχανίας. Βασική όμως επιδίωξη πρέπει να είναι η δημιουργία ελεύθερης κοινωνίας και να αγωνισθούν για την προάσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Τέτοιοι επιστήμονες είναι βέβαιο ότι θα γίνουν φορείς δημιουργίας στους τομείς της επιστήμης, της τέχνης και της οικονομίας.

Η επιδίωξη αυτή είναι καθοριστική για το ξεπέρασμα της τεχνολογικής περιθωριοποίησης της χώρας και την επίτευξη της αυτοδυναμίας.

Η επίτευξη όλων των παραπάνω στόχων του προγράμματος θα προωθηθεί με την αύξηση των δαπανών για Έρευνα και με την ενθάρρυνση της βασικής εφαρμοσμένης έρευνας στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, με την δημιουργία εμταπτυχιακών Σχολών και νέων Ιδρυμάτων Ερευνών, καθώς επίσης και Κέντρων Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης.

Τώρα όσον αφορά την συνεργασία της χώρας μας στον τομέα της εκπαίδευσης με τις χώρες κράτη-μέλη της Ε.Ο.Κ., αξίζει να τονιστεί πως υπάρχουν ευκαιρίες και συμφέρουσες προτάσεις και αποφάσεις.

Στα πλαίσια αυτής της συνεργασίας η χώρα μας έχει συνυπογράψει το εκπαιδευτικό μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα 89-92 μαζί με άλλα κράτη μέλη της ΕΟΚ και στο οποίο προδιαγράφονται ενέργειες και δεσμεύσεις καθώς προχωρούμε στην ολοκλήρωση της Ενιαίας Αγοράς. Το μεσοπρόθεσμο αυτό εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι σημαντικό κεφάλαιο στην εκπαιδευτική πολιτική, προπομπός μιας τάσης για σύγκλιση και συνοχή των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών-μελών της Κοινότητας.

Επίσης μέσα σ'αυτά τα πλαίσια λειτουργεί και το πρόγραμμα Erasmus.

Erasmus

Το πρόγραμμα Erasmus (Σχέδιο δράσης της ΕΟΚ για τη διακίνηση φοιτητών πανεπιστημίων) υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Κοινότητας στις 15 Ιουνίου 1987.

Βασικός σκοπός του προγράμματος είναι η σημαντική ενίσχυση της διακίνησης των φοιτητών μέσα στα κράτη μέλη της ΕΟΚ. Με την προσφορά υποτροφιών που να καλύπτουν τα "έξοδα μετακίνησης" και την οικονομική υποστήριξη των πανεπιστημίων που συμμετέχουν στις ανταλλαγές φοιτητών, δίνεται η ευκαιρία στους φοιτητές να ολοκληρώσουν ορισμένες -αναγνωρισμένες- περιόδους σπουδών σε κάποιο άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας.

Με στόχο την ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού πανεπιστημιακού δικτύου, το πρόγραμμα Erasmus υποστηρίζει και άλλες πανεπιστημιακές δραστηριότητες, όπως είναι οι ανταλλαγές διδακτικού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή τη λήψη μέτρων για τη διευκόλυνση της αναγνώρισης από τα διάφορα κράτη μέλη, των διπλωμάτων και των σπουδαστικών περιόδων.

Το Erasmus είναι πρόγραμμα μακράς πνοής, για την ανάπτυξη του οποίου πρόκειται να διατεθούν 85.000.000 ECU, κατά την αρχική φάση της πρώτης τριετίας.

Η εκπαίδευση είναι ο πιο ευαίσθητος τομέας που στα πλαίσια της ΕΟΚ, μελετάται να βρεθεί για κοινή πολιτική μεταξύ των εταίρων. Έτσι ώστε να εναρμονιστούν οι στόχοι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αφορούν:

- α) σε καλύτερες δυνατότητες πολιτιστικής και επαγγελματικής κατάρτισης των σπουδαστών της Κοινότητας,
- β) σε βελτίωση στην επικοινωνία των ανωτάτων και ανωτέρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων,
- γ) στη συγκέντρωση στοιχείων και στατιστικές εκπαίδευσης,
- δ) στην ανάπτυξη διδασκαλίας ξένων γλωσσών,
- ε) σε εξασφάλιση ίσων ευκαιριών σπουδών,
- στ) σε μέτρα για την επαγγελματική αποκατάσταση, επιμόρφωση, ειδικευση κ.λ.π.

Η Ελλάδα, σαν το δέκατο μέλος της Κοινότητας, δεν θα πρέπει να αρκестεί μόνο σε εσωτερικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αλλά θα πρέπει να αναλάβει και αυτή δυναμικά δραστηριότητα για την υλοποίηση της ιδέας για μια κοινή ευρωπαϊκή εκπαίδευση.

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της μελέτης καταλήγουμε να πούμε τα εξής:

Πρέπει να πεισθούμε όλοι πως η παιδεία και ιδιαίτερα η Τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ένα πολύπλευρο σύστημα που δεν επιδέχεται άμεση και κλειστή λύση. Δεν είναι μόνο τα χρήματα που θα την αναβαθμίσουν και θα την αναδείξουν, είναι η συμμετοχή και η αλληλοεμπιστοσύνη μέσα από θετικό ενεργό και κοπιαστικό ρόλο όλων των πλευρών -πολιτεία-

καθηγητές-σπουδαστές-γονείς, που θα δώσει μια ανοδική συνισταμένη στην πορεία της παιδείας μας.

Είναι ανάγκη να αντιληφθούν όλοι ότι πρέπει πρώτα να δώσουμε στην εκπαίδευση και μετά να πάρουμε, ώστε να μη μετατραπεί το λειτούργημα των σοφών δασκάλων μας σε άγριο επάγγελμα και η μάθηση κούφιος και ανούσιος καρπός.

Όλα αυτά που προαναφέρθηκαν είναι λίγα μπροστά στην έκταση του προβλήματος. Όμως είναι φανερό ότι απαιτούνται άμεσες και συντονισμένες ενέργειες καθώς ο λαός περιμένει αποτελέσματα από την εφαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που έχουν ξεκινήσει.

Η παιδεία απαιτεί τόλμη και ειλικρίνεια, ώστε να λάβουμε μέρος στους αναπόφευκτους για την αναβάθμιση αγώνες.

- * αξιοκρατία, εναντίον ισοπέδωσης,
- * εκσυγχρονισμός, εναντίον συντήρησης,
- * εργατικότητα, εναντίον εφησυχασμού, και αδρανοποίησης.

Διαφορετικά αν οι πολιτικές σκοπιμότητες επικρατήσουν, μια πρόβλεψη είναι να καταφεύγουμε στην εκπαιδανάπαυση, έννοια παράλληλη με την αγρανάπαυση.

(Βλ. :ΤΑ ΝΕΑ, 5/8/89, σελ. 40, απόψεις Δρα Σ. Καπλάνη, τέως Ειδ. Γραμματέα Υ.Π. για θέματα ΤΕΙ.)

Είναι ανάγκη όσο υπάρχει ακόμη καιρός να κατορθώσουμε να συμπορευτούμε κάπως με τις πολιτισμένες χώρες ως προς την εκπαίδευση. Πώς θα τους προλάβουμε αλήθεια αν εκεί που εμείς σταματάμε, οι άλλοι ξεκινούν με μεγάλα βήματα προς τα εμπρός;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. "Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ"
Επ. Παπανούτσου, Αθήνα, 1976.
2. "Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ"
(ανατομία-σκέψεις για την αναδόμησή της)
Ανδρέα Κίντση, Απρίλης 1980.
3. "Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ"
Εισήγηση Δημήτρη Τσιαγλή.
4. "ΕΟΚ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ"
Χρήστου Κατσιάνη.
5. "ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ"
Γέρου Θεόφραστου.
6. "ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ" 5η έκδοση
Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην ΕΟΚ.
7. "ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ"
ένας χρόνος μετά...1984(ΔΕΚ),
έκδοση της Ειδ. Υπηρεσίας (ΕΥ) ΤΕΙ.
8. Άρθρα εφημερίδων:
 - α) ΤΟ ΒΗΜΑ, 17/9/89, σελ. 39-40-41
των Δ. Κλάδη και Ι. Πανούση.
 - β) ΤΟ ΒΗΜΑ, 17/9/89, σελ. 35
ρεπορτάζ Συλβάνας Ράπτη.
 - γ) ΤΟ ΒΗΜΑ, 22/9/89, σελ. 30
 - δ) ΤΑ ΝΕΑ, 5/8/89, σελ. 40
απόψεις Δρ. Σ. Καπλάνη.
 - ε) ΤΑ ΝΕΑ, 7/8/89, σελ. 46
απόψεις Κ. Ανθόπουλου.